

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 1999-2000

27 maart 2000

GEDACHTEWISSELING

**Inzake het auditrapport Verdieping Westerschelde
van het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer**

VERSLAG

**namens de Commissie voor Algemeen Beleid, Financiën en Begroting
uitgebracht door de heren Joachim Coens en Robert Voorhamme**

Samenstelling van de commissie :

Voorzitter : de heer Marc van den Abeelen.

Vaste leden :

de heer Joachim Coens, mevrouw Wivina Demeester-De Meyer, de heren Johan De Roo, John Taylor ;

de heren Frans De Cock, André Denys, Stefaan Platteau en Marc van den Abeelen ;

de heren Mathieu Boutsen, Herman De Reuse, Roland Van Goethem ;

de heren Gilbert Bossuyt, Lucien Suykens ;

de heer Ludo Sannen ;

de heer Chris Vandenbroeke.

Plaatsvervangers :

de heer Gerald Kindermans , mevrouw Trees Merckx-Van Goey, de heren Eric Van Rompuy, Johan Weyts ;

de heren Freddy Feytons, Marino Keulen, Jul Van Aperen, Francis Vermeiren ;

mevrouw Hilde De Lobel, de heren Jean Geraerts, Christian Verougstraete ;

de heren Guy Swennen, Robert Voorhamme ;

de heer Jos Geysels ;

de heer André-Emiel Bogaert.

Zie :

37 (1999-2000)

– Nr. 1 : Auditrapport

INHOUD

Blz.

1.	UITEENZETTING DOOR DE HEER JAN STRUBBE, DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE ADMINISTRATIE WATERWEGEN EN ZEEWEZEN OVER DE TOTSTANDKOMING VAN HET VLAAMS-NEDERLANDS VERDRAG VAN 17 JANUARI 1995 INZAKE DE VERRUIMING VAN DE VAARWEG IN DE WESTERSCHELDE	6
1.1.	De patstelling rondom de waterverdragen	6
1.2.	De Vlaams-Nederlandse onderhandelingen	7
1.3.	Het Scheldeverruimingsverdrag	7
1.4.	De kostprijsverdeling	8
1.5.	Andere bepalingen	9
1.6.	Nabeschouwingen : evaluatie	9
2.	VOORSTELLING DOOR DE HEER JAN LEUNIS, EERSTE AUDITEUR-REVISOR BIJ HET REKENHOF VAN HET AUDITRAPPORT	9
2.1.	Aanleiding van de audit	10
2.2.	Joint-audit met de Algemene Rekenkamer	10
2.3.	Verloop van de audit	10
3.	REPLIEK VAN DE HEER JAN STRUBBE, DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE ADMINISTRATIE WATERWEGEN EN ZEEWEZEN NAMENS HET MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, OP HET AUDITRAPPORT	15
3.1.	Inleiding	15
3.2.	Onderbouwing van het Verdrag	15
3.2.1.	Kosten	15
3.2.1.1.	Wrakkenberging	15
3.2.1.2.	Natuurherstel	16
3.2.1.3.	Kosten-batenanalyse	16
3.2.2.	Hiaten in het Verdrag	17
3.2.2.1.	Procedure voor het uitvoeren van verdere baggerwerken	17
3.2.2.2.	Natuurherstel	17
3.2.3.	Aanbevelingen	17
3.3.	De beheersing van kosten en vooruitgang	18
3.4.	Naleving regels en procedures	19
3.5.	Financieel beheer	20
3.6.	Informatievoorziening aan het Parlement	21
3.7.	Conclusie	21
4.	TUSSENKOMSTEN VAN COMMISSIELEDEN	21
4.1.	Tussenkost van de heer Jan Penris	21
4.2.	Tussenkost van de heer Jul Van Aperen	22
4.3.	Tussenkost van de heer Johan Malcorps	23
4.4.	Tussenkost van de heer Joachim Coens	24

4.5.	Tussenkost van de heer Robert Voorhamme	25
4.6.	Tussenkost van de heer Ludwig Caluwé	25
4.7.	Tussenkost van de heer André Denys	25
5.	REPLIEKEN	26
5.1.	De repliek van de heer Steve Stevaert, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie	26
5.2.	De aanvullende replieken van de heer Jan Strubbe, directeur-generaal bij AWZ	28
5.3.	Tussenkost van de heer Jan Leunis	32
6.	CONCLUSIES	33

LIJST MET GEBRUIKTE AFKORTINGEN

Administratie Waterwegen en Zeewezen (AWZ)

Afdeling Maritieme Schelde (AMS)

Antwerpse Havengemeenschap (AGHA)

Belgische franken (BEF)

Hoge Snelheidslijn (HSL)

Mediterranean Shipping Company (MSC)

Nederlandse guldens (NLG)

Rijkswaterstaat (RWS)

Technische Scheldecommissie (TSC)

Twenty Feet Equivalent Units (TEU) : twintig voet equivalent containers

Verdrag tussen het Vlaamse Gewest en het Koninkrijk der Nederlanden inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde (het verdrag)

DAMES EN HEREN,

Uw Commissie heeft op donderdag 10 en 17 februari 2000 gedachtewisselingen gehouden houdende het auditrapport Verdieping Westerschelde van het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer (*Parl. St. Vl. Parl.*, 1999-00, nr. 37/1). De leden van de Commissie voor Openbare Werken, Mobiliteit en Energie werden eveneens uitgenodigd de commissievergadering bij te wonen.

Namen verder deel aan de besprekingen :

- de heer Steve Stevaert, minister vice-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Openbare Werken, Mobiliteit en Energie ;
- de heer Jan Strubbe, directeur-generaal van de Administratie Waterwegen en Zeewezen ;
- de heer Hugo Belmans, afdelingshoofd van de Afdeling Maritieme Schelde ;
- de heer Jan Leunis, eerste-auditeur-revisor bij het Rekenhof ;
- de heer Bukkems, projectleider, bij de Algemene Rekenkamer.

1. UITEENZETTING DOOR DE HEER JAN STRUBBE, DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE ADMINISTRATIE WATERWEGEN EN ZEEWEZEN OVER DE TOTSTANDKOMING VAN HET VLAAMS-NEDERLANDS VERDRAG VAN 17 JANUARI 1995 INZAKE DE VERRUIMING VAN DE VAARWEG IN DE WESTERSCHELDE

De heer Jan Strubbe, directeur-generaal AWZ licht aan de hand van een aantal slides – die aan de leden van de commissie ter vergadering bezorgd werden – de totstandkoming en de inhoud van het Vlaams-Nederlands Verdrag van 17 januari 1995 inzake de verruiming van de vaarweg in de Westerschelde toe.

1.1. De patstelling rondom de waterverdragen

Gedurende twintig jaar was er een patstelling in verband met de besluitvorming rond de waterverdragen. In 1975 bestonden er drie ontwerpverdragen – met name over het Baalhoekkanaal, de Bochtafsnijding van Bath en over de verdeling en

kwaliteit van het Maaswater – die onderhandeld en geparafeerd waren tussen de beide landen. Deze ontwerpverdragen zijn echter nooit geratificeerd geworden door beide staten. Ze zijn niet aanvaard als basis om tot een akkoord te komen, onder meer omdat de Belgische delegatie onvoldoende gemandateerd was.

In 1995 is men wel tot een akkoord gekomen en werden drie verdragen met totaal andere onderwerpen ondertekend die handelden over de Scheldeverruiming, de verdeling van het Maaswater en de bescherming van de Schelde en Maas in uitvoering van het Verdrag van Helsinki.

1. De patstelling die twintig jaar duurde, vindt zijn oorzaken in tal van gegevens : Vlaanderen onderhandelde niet zozeer met Nederland, maar vooral met de andere Belgische gewesten. Voor de (laatste) staats hervorming van 1993 onderhandelde een Belgische delegatie (die bestond uit de federale regering en de drie gewesten) met Nederland. Eerst moest dus een intern Belgisch standpunt bepaald worden dat nadien geconfronteerd werd met Nederland. Dat betekende in de praktijk dat het Vlaamse standpunt voortdurend afgezwakt werd en niet aan bod kwam. Dat leidde uiteindelijk tot een breuk. Het discussiepunt betrof vooral de waterkwaliteit. De aanvullende staats hervorming van 1993 betekende dan ook een doorbraak omdat Vlaanderen rechtstreeks met Nederland kon onderhandelen.
2. De Waterverdragen kregen ook een symboolwaarde : in Vlaanderen en België werd geruime tijd gesteld dat een verdrag over een verdere verdieping van de Schelde overbodig was omdat de vrijheid van scheepvaart op zich een voldoende juridische basis biedt.

In de praktijk is men gekomen tot een aantal pragmatische afspraken. In het Scheldeverruimingsverdrag werden praktische afspraken gemaakt over de uitvoering van de werken. Er werd geen afbreuk gedaan aan de vrijheid van scheepvaart.

De Maas stond symbool voor Wallonië : het water van de Maas was Waals water. De verdeling van het Maaswater werd voorgesteld als een Waalse toegeving voor de Scheldeverdragen. Ondertussen heeft men zich gerealiseerd dat de Maas ook in een stukje Vlaanderen (Limburg) gelegen is. Het volstond om met Nederland afspraken te maken rond de verdeling van het Maaswater stroomafwaarts Wallonië.

Na het Verdrag van Helsinki (1993)¹ is samenwerking inzake waterkwaliteit een internationale verplichting geworden. Waterkwaliteit werd dus ineens geen onderhandelingsmaterie meer. Het is trouwens immoreel over waterkwaliteit te onderhandelen.

- De drie ontwerpverdragen van 1975 waren ecologisch erg zwak onderbouwd en het economische voordeel ervan was erg beperkt. In de ontwerpverdragen werd gestipuleerd dat de debietgarantie voor het Maaswater impliceerde dat Wallonië een aantal stuwdammen moest bouwen : er moest een bepaald debiet kunnen gegarandeerd worden.

Deze verdragen werden bijgestuurd in de richting van een integraal waterbeleid. De debietgarantie werd vervangen door de pragmatische afspraak dat water een natuurlijke rijkdom is, die billijk verdeeld moet worden.

Een andere vaststelling was dat het oorspronkelijk geplande Baalhoekkanaal het landschap bedreigde. Bij de onderhandelingen in 1995 kreeg het Baalhoekkanaal een lagere prioriteit en nu is het zelfs definitief geschrapt.

De Bocht van Bath afsnijden, bleek een ecologische en ook een economische ramp. De verbetering van Bath werd vervangen door een volledige verruiming van de Westerschelde van Antwerpen tot aan de zee met aandacht voor natuur en morfologie.

Het economische voordeel van deze ontwerpverdragen was erg beperkt omdat – zelfs na de uitvoering van al deze werken – de toegankelijkheid van de haven van Antwerpen niet kon vergroot worden.

1.2. De Vlaams-Nederlandse onderhandelingen

Uiteindelijk leidde de patstelling tot een breuk in de Belgisch-Nederlandse onderhandelingen. Nederland was het beu dat het van België nooit geen duidelijk standpunt kreeg.

Het Verdrag van Helsinki – dat bepaalde dat waterkwaliteit geen punt van onderhandeling meer is – betekende het einde van de Belgisch-Nederlandse onderhandelingen.

¹ Verdrag van Helsinki van 17 maart 1992 inzake de bescherming en het gebruik van grensoverschrijdende waterlopen en internationale meren

Door de staatshervorming van 1993 kregen de Gewesten de bevoegdheid om zelf verdragen te onderhandelen. Nederland accepteerde deze nieuwe aanpak.

De Vlaams-Nederlandse onderhandelingen vingen aan op 5 november 1993 en leidden na vijf maanden op 8 maart 1994 tot een akkoord. Op dezelfde datum had men niet alleen een akkoord over de verruiming van de Westerschelde, maar ook een akkoord over de bescherming van de Maas en de Schelde en de waterkwaliteit.

Er waren nog enkele verwickelingen in verband met een mogelijke koppeling met de HSL. Uiteindelijk wou Vlaanderen dat de vier verdragen op hetzelfde moment ondertekend werden.

De ondertekening van de vier verdragen – de verruiming van de Westerschelde, de afvoer van het Maaswater, de bescherming van de Schelde en de bescherming van de Maas – vond plaats op 17 januari 1995.

1.3. Het Scheldeverruimingsverdrag

Het Verdrag bevat naast een preambule, algemene bepalingen waar de vrijheid van scheepvaart wordt gegarandeerd ook uitvoeringsbepalingen. Bovendien wordt uitdrukkelijk gesteld dat ook andere functies – waaronder de functie natuur – belangrijk zijn.

Wat de uit te voeren werken betreft, onderscheidt men baggerwerken, wrakkenruiming, oeververdedigingswerken en het herstel van de natuurwaarden.

Aan de hand van een aantal tekeningen werden deze uit te voeren werken toegelicht :

Een *eerste luik* betreft de vrij kronkelige *vaargeul van de Schelde* die *in stand moet worden gehouden*. Deze geulen worden gestabiliseerd via baggerwerken. Soms lukt dat niet : bepaalde geulbewegingen kunnen niet gestabiliseerd worden met als resultaat een overloop. De overloop van Hansweert is daarvan een voorbeeld. Een vaargeul die tot stand kwam omdat men er niet in slaagde met baggerwerken de natuurlijke evolutie van de rivier tegen te houden.

Een volgende schets duidt de baggerzones aan en de stortzones waar de baggerspecie gestort wordt : wat gebaggerd wordt, wordt dus teruggestort in de

rivier om ecologische redenen in een wel bepaalde zone.

Een tweede luik betreft de oeververdediging.

Een verdieping van de vaargeul geeft immers aanleiding tot een wijziging van het stromingspatroon. De oevers worden meer onder druk gezet. Er is een inschatting gemaakt van het aantal oevers dat onder druk komt te staan van de stroming. Deze oevers moeten beschermd worden om de beweging van de geul tegen te gaan.

Een derde luik van het verdrag gaat over het herstel van de natuurwaarden.

Het basisprincipe is dat door de baggerwerken in de Schelde en de toename van de stroming die ermee gepaard gaat, er een bepaalde oppervlakte van slikken en schorren verloren zou gaan. Over de hoeveelheid is discussie mogelijk. Destijds werd deze oppervlakte geraamd op een 200tal hectaren. Het verdrag stelt het principe dat voor het verlies van deze oppervlakte een compensatie moet gevonden worden.

Over *het vierde luik de wrakkenruiming* wordt er geen detail van de plaatsaanduiding vermeld omdat dit een vrij complex probleem vormt. Het verdrag bepaalt dat wrakken moeten verwijderd worden tot 2,5 meter onder de bodem van de vaargeul.

1.4. De kostprijsverdeling

De heer Jan Strubbe geeft een overzicht van de kostprijsverdeling zoals die werd voorgelegd aan de Vlaamse regering op het tijdstip dat de regering moest beslissen over de ontwerpverdragen die onderhandeld waren. De bedragen zijn uitgedrukt in miljoenen franken (prijspeil 1995) .

Aard van de kosten	Vlaanderen	Nederland	Totaal
Verruiming vaargeul	4.271	649	4.920
(Baggerwerken)			(2.620)
(Wrakkenruiming)			(2.300)
Oevers	1.177,5	392,5	1.570
Ecologisch herstel	880	880	1.760
Totaal	6.328,5	1.921,5	8.250

De verdeling van de kostprijs van de oevers ging uit van het principe 75 % ten laste van Vlaanderen en 25 % ten laste van Nederland.

De verruiming van de vaargeul die via baggerwerken en wrakkenruiming diende gerealiseerd te worden, werd begroot op een totaal van 4.271 miljoen frank. Nederland moest een bijdrage leveren van 649 miljoen frank : een compensatie voor de door de Nederlandse overheid geïnde BTW op de uitgevoerde werken.

Het ecologisch herstel werd geraamd op een bedrag van tweemaal 880 miljoen frank. In de discussies nadien is dat gewijzigd in een afkoopsum. Vlaanderen betaalt 880 miljoen frank en Nederland moet zorgen dat het verlies van slikken en schorren via eigen wetgeving en Europese regelgeving gecompenseerd wordt. Het financiële risico is ten laste van Nederland.

1.5. Andere bepalingen

In het verdrag werd ook bepaald dat de Technische Scheldecommissie – die sinds 1949 de facto bestond – juridisch verankerd werd via een opdracht-bepaling.

Het hydrometeosysteem – een informatiesysteem ten behoeve van de veiligheid- werd gekoppeld aan de Schelderadarketen.

Er was ook een bepaling opgenomen in verband met een verdere verruiming. Er is zelfs een bijlage die een beperkte verruiming voorstelt. Wel is niet bepaald in het Verdrag op welke wijze dit moet gebeuren.

1.6. Nabeschouwingen : evaluatie

– De sterke punten in het Verdrag zijn :

1. Er is in een zeer complex dossier na een patstelling die twintig jaar geduurd heeft, een akkoord bereikt op zeer korte tijd.
2. Nederland draagt bij tot de kosten.
3. De maritieme toegankelijkheid van de haven van Antwerpen is toegenomen.
4. De Scheldeverruiming is aangepakt vanuit een integrale visie.

– De zwakke punten in het Verdrag zijn :

1. Principiële stellingname inzake de vrijheid van scheepvaart is verzwakt.
2. Er is slechts een akkoord over één aspect van de Scheldeproblematiek de verruiming. Andere problemen, zoals het statuut van de vaarweg en verdere aanpassingen aan de vaargeul werden niet opgelost.
3. Er is slechts een beperkte vooruitgang inzake de structurele relatie tussen Vlaanderen – Nederland : enkel de Technische Scheldecommissie is juridisch verankerd.

Nadien is er heel wat discussie over de wijze waarop Nederland het natuurherstel compenseerde. Deze discussie heeft geleid tot de idee om een langetermijnvisie te ontwikkelen over de integrale en duurzame ontwikkeling van alle functies van het Scheldeëstuarium (zowel scheepvaart, natuur als veiligheid). Het voordeel van een dergelijke langetermijnvisie is dat Vlaanderen voluit kan praten met Nederland vooraleer er sprake is van een verdrag omdat het inzage krijgt in de studies die worden gemaakt. Dit maakt dat er sneller een consensus kan bereikt worden en dat de uitvoering ervan sneller te verwezenlijken is.

2. VOORSTELLING DOOR DE HEER JAN LEUNIS, EERSTE AUDITEUR-REVISOR BIJ HET REKENHOF VAN HET AUDIT-RAPPORT

Samen met de Nederlandse Algemene Rekenkamer heeft het Rekenhof een onderzoek uitgevoerd naar de voorbereiding en uitvoering van het verdrag om de Westerschelde te verdiepen.

Het gemeenschappelijk rapport werd op 18 januari 2000 zowel in Nederland als in het Vlaanderen gepubliceerd en aan de ministers en parlementsleden medegedeeld.

Het rapport werd ook reeds, door de heer Bukkems – van de Algemene Rekenkamer, op voornoemde datum in de Tweede Kamer der Staten Generaal in Nederland toegelicht.

Voordat hij de conclusies van het rapport weergeeft, wil de heer Leunis het eerst even hebben over de aanleiding van de audit, de samenwerking met de Nederlandse Rekenkamer, het verloop van het onderzoek en de uiteindelijke bedoeling van het voorliggende rapport.

2.1. Aanleiding van de audit

De verdieping van de Westerschelde betreft één van de belangrijkste infrastructuurprojecten van de laatste jaren. Er is een eenmalige investeringskost mee gemoeid die vandaag kan worden geraamd op bijna 14 miljard frank. Bovendien kosten de onderhoudsbaggerwerken in de Westerschelde jaarlijks 2,5 miljard frank, zodanig dat het project – ten eeuwige dage – een belangrijk budgettaire impact voor de Vlaamse Gemeenschap zal blijven hebben.

Het Rekenhof achtte het derhalve noodzakelijk een dergelijk complex project aan een grondige controle te onderwerpen, temeer daar het grensoverschrijdend karakter en de betrokkenheid van verschillende administraties op zich reeds risico's inhielden voor een rechtmatige en doelmatige uitvoering.

2.2. Joint-audit met de Algemene Rekenkamer

Tot een gezamenlijk onderzoek met de Nederlandse Algemene Rekenkamer werd besloten omdat men op deze wijze toegang kon verkrijgen tot de dossiers in verband met de oeververdediging, de wrakkenruiming en het natuurherstel die beheerd worden door de Nederlandse Rijkswaterstaat.

Dit is van belang omdat een mogelijk ondoelmatig werken in Nederland, belangrijke consequenties heeft voor het Vlaamse Gewest.

Het feit dat het Rekenhof door een dergelijk gezamenlijk onderzoek de gelegenheid had om eens op het terrein kennis te maken met niet alleen de onderzoeksmethoden van een andere controle-instelling, maar ook van de organisatie en werkwijze van een andere administratie, betekende een bijkomende stimulans voor de samenwerking.

2.3. Verloop van de audit

Een gemengd Vlaams-Nederlands auditteam heeft in de periode van december 1998 tot april 1999 het onderzoek uitgevoerd. Het gaat dus over een momentopname, wat maakt dat een aantal gegevens ondertussen kunnen achterhaald zijn.

Er zijn controles gebeurd in zowel de administratie van de Nederlandse Rijkswaterstaat als in de Vlaamse administratie Waterwegen en Zeewezen.

Men heeft daarbij op de volledige medewerking kunnen rekenen van beide administraties.

Na het onderzoek is – in het kader van een tegensprekelijke procedure – uitgebreid gerapporteerd aan de betrokken Nederlandse en Vlaamse administratie en ministers. Met hun aanmerkingen werd, voorzover relevant, bij de redactie van het eindrapport rekening gehouden.

De uiteindelijke bevindingen, opmerkingen en aanbevelingen werden door beide colleges van de Algemene Rekenkamer en van het Rekenhof goedgekeurd.

De rapportering aan het parlement – in januari 2000 – heeft op zich laten wachten omdat het Rekenhof een zeer uitgebreide tegensprekelijke procedure conform internationale auditnormen, heeft gehanteerd. Zowel de administraties als de ministers hebben ruimschoots de tijd gehad om te reageren op de bevindingen en de aanbevelingen van het auditrapport.

Het verslag geeft dus ook een relaas van de reacties van de administraties en de ministers.

Het gegeven dat zowel de Nederlandse Rekenkamer als het Rekenhof volledig de bevindingen en de aanbevelingen van dit rapport hebben goedgekeurd, geeft dit rapport nog meer aanzien.

Bedoeling van het rapport

Het doel van het onderzoek was aan de parlementen een antwoord te geven op de vraag of de wijze waarop het Verdrag is onderbouwd en wordt uitgevoerd, voldoende waarborgen bieden voor een rechtmatige en doelmatige besteding van overheidsgelden.

Ook is nagegaan in welke mate de parlementen die het verdrag hebben geratificeerd, tijdig, volledig en juist zijn geïnformeerd over de implicaties die aan het verdrag zijn verbonden. Bij het onderzoek zijn ook de werken op Belgisch grondgebied betrokken.

Het rapport beoogt vooral aan de betrokken beleidsinstanties enkele aanbevelingen aan te reiken die enkele structurele verbeterpunten zouden kunnen opleveren voor :

- de verdere uitvoering van het Verdiepingsverdrag ;

- toekomstige vergelijkbare grensoverschrijdende projecten ;
- grote investeringsprojecten in het algemeen.

Het is geenszins de bedoeling met het rapport de verdere uitvoering van het Verdrag zelf ter discussie te stellen of de bij het Verdrag betrokken beleidsinstanties en administraties met de vinger te wijzen.

Het rapport doet evenmin een uitspraak over het belang van de verdiepingswerken voor de haven van Antwerpen.

Om deze constructieve intenties ook hier in deze commissie volledig tot uiting te laten komen, neemt de heer Leunis zich dan ook voor zijn verder betoog vooral toe te spitsen op hoofdstuk 8 van het rapport, waarin de algemene conclusies en aanbevelingen zijn uiteengezet. Dergelijke aanbevelingen zijn immers het middel voor externe controleinstellingen zoals de Rekenkamer en het Rekenhof om een wezenlijke bijdrage te leveren tot de betere functionering van de overheidsdiensten.

Indeling van het rapport en van de aanbevelingen

Het rapport en de conclusies en de aanbevelingen laten zich indelen in 5 onderdelen, te weten :

- de onderbouwing van het verdrag ;
- de beheersing van de kosten en van de voortgang van het project ;
- de naleving van regels en procedures ;
- het financieel beheer ;
- informatievoorziening aan het parlement.

De aanbevelingen in het rapport zijn verder opgedeeld in :

- aanbevelingen die zowel voor het Vlaamse Gewest, als voor Nederland gelden ;
- specifieke aanbevelingen voor het Vlaamse Gewest ;
- specifieke aanbevelingen voor Nederland.

De heer Jan Leunis acht het opportuun voor deze commissie enkel die aanbevelingen toe te lichten die van belang zijn voor het Vlaamse Gewest.

Onderbouwing van verdragen

- Bij het sluiten van het verdrag werden er door het Vlaamse Gewest geen kosten-batenanalyse en risicoanalyse, noch een gedetailleerde en volledige begroting voor het project opgesteld. De Vlaamse Havencommissie werd niet om advies gevraagd.

Het Rekenhof en de Rekenkamer hebben enkele aanbevelingen geformuleerd die er zouden kunnen toe bijdragen dat bij toekomstige gelijkwaardige grote projecten – zoals bijvoorbeeld bij de eventuele verdere verdieping van de Westerschelde – wel in een degelijke onderbouwing zou worden voorzien.

- Er werd ook opgemerkt dat door het feit dat de bijdrage van Nederland in de oeververdediging en in de wrakkenruiming werd geplafonneerd op een vast bedrag (54 miljoen gulden) de overeengekomen kostenverdeling voor Nederland geen prikkel tot kostenbeheersing bevat. Integendeel, naarmate de kosten verder oplopen wat thans het geval is, ontvangt Nederland meer BTW (17,5 %) en overheadkosten (12 %).

Er wordt dan ook geadviseerd in de toekomst kostenverdelingen na te streven, waarbij zeker het bestuur dat de werken voorbereidt en uitvoert (in casu Nederland) er ook belang zou bij hebben de omvang van en de kosten van de werken te beheersen. Dit zou het geval geweest zijn mocht de bijdrage van Nederland in het project onder de vorm van een percentage op de uiteindelijke kosten zijn uitgedrukt.

- Er werd ook vastgesteld dat telkens als Nederland werken uitvoert voor rekening van België en/of het Vlaamse Gewest de vraag rijst of de kosten inclusief of exclusief BTW aan Nederland moeten worden terugbetaald. In recente verdragen en overeenkomsten is hier telkens een andere oplossing aan gegeven.

Het Vlaamse Gewest verdedigt de stelling dat het onjuist is dat Nederland bij het berekenen van het door het Vlaamse Gewest te betalen aandeel ook de BTW in rekening brengt. De BTW die door het Nederlandse ministerie aan de leveranciers/aannemers wordt betaald, komt immers reeds terecht bij de Nederlandse fiscus.

De aanbeveling werd geformuleerd dat het probleem van de verrekening van de BTW eens grondig door Nederland en Vlaanderen zou worden onderzocht, zodanig dat een billijke al-

gemene regeling zou kunnen worden uitgewerkt die ook op toekomstige grensoverschrijdende projecten zou kunnen worden toegepast.

- De Nederlandse regering heeft medio 1997 door middel van de Vergunningwet de nodige vergunningen verleend voor alle baggerwerken op Nederlands grondgebied en voor de storting van de baggerspecie. Deze wet verstrijkt echter op 1 juli 2001. Het Vlaamse Gewest heeft na die datum niet meer de zekerheid dat het de onderhoudsbaggerwerken die nodig zijn om de verwezenlijkte verdieping in stand te houden, zal kunnen uitvoeren aan dezelfde (milieu-) voorwaarden als die welke op dit ogenblik gelden.

Er wordt aanbevolen dat de Vlaamse administratie onverwijld initiatieven neemt om de mogelijke problemen i.v.m. de vergunningen te inventariseren en om een strategie te ontwikkelen teneinde een voortzetting van de baggerwerken tegen de meest gunstige voorwaarden te kunnen verderzetten.

- Er bestaan, vooral langs Vlaamse zijde, twijfels over de besluitvormingsprocedure die zal moeten worden gevolgd om een eventuele verdere verdieping mogelijk te maken. Sommigen zijn de mening toegedaan dat een wijziging van het verdrag in die zin mogelijk is, zonder ratificatie door het Nederlandse en het Vlaams Parlement. Deze onduidelijkheden zouden moeten worden weggenomen.

Beheersing van kosten en voortgang

- Volgens recente ramingen kunnen de totale meerkosten voor de uitvoering van het verdrag, in vergelijking met wat bij het sluiten van het verdrag werd begroot, tussen de 1,3 en 3,7 miljard frank bedragen. Deze bedragen wijken af van de mening van de administratie. Het Rekenhof houdt immers ook rekening met briefwisseling van de Nederlandse Rijkswaterstaat aan het Vlaamse Gewest waaruit blijkt dat Nederland van oordeel is dat in het kader van het verdrag veel meer wrakken moeten geruimd worden. Zonder verdrag moesten veel van deze wrakken hoedanook door Nederland ooit eens geruimd worden. Omdat uiteindelijk Nederland wel verantwoordelijk blijft voor de veiligheid op de Westerschelde. Vooral de onzekerheden inzake het aantal te ruimen wrakken en de moeilijk te begroten kosten van de bergingswerken houden ook in de toekomst voor het Vlaamse Gewest nog belangrijke financiële risico's in. De Nederlandse bijdrage in voornoemde werken

blijft immers beperkt tot 54 miljoen NLG (988 miljoen frank).

Indien de bijdrage van Nederland zou worden berekend aan de hand van de nu gekende gegevens, zou deze evenwel 10 à 44 % hoger (tot 78 miljoen NLG of 1.426 miljoen frank) zijn geweest.

Er wordt dan ook aanbevolen dat vooral het Vlaamse Gewest er zou op toezien dat over de kostenoverschrijdingen vollediger zou worden gerapporteerd dan dat tot dusver het geval is en dat dringend acties zouden worden ondernomen om de onduidelijkheden op te lossen die momenteel over het aantal te ruimen wrakken nog bestaan.

- Nederland brengt voor de werken die het op kosten van het Vlaamse Gewest uitvoert 12 % overheadkosten extra in rekening voor de voorbereidings-, administratie- en toezichtskosten. Wanneer de geraamde kostenoverschrijding van 3,7 miljard frank zal bewaarheid worden, betekent dit dat Vlaanderen aan Nederland hiervoor een totaal van ruim 600 miljoen frank zal hebben betaald aan administratiekosten.

Het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer hebben geen enkel document gevonden waarin een gedetailleerd inzicht wordt gegeven in de totstandkoming van de in het verdrag vastgelegde percentage. De door het Vlaamse Gewest te betalen overheadkosten zullen op een evenredige wijze de kostenontwikkeling van de oeververdedigingswerken en de wrakkenruiming volgen. Of de werkelijke overheadkosten in dezelfde mate zullen evolueren, is echter niet zeker.

Overheadkosten zouden derhalve in de toekomst best worden vastgesteld aan de hand van gedetailleerde kostenberekeningen. Mogelijke correcties van de percentages in geval van kostenschommelingen dienen te worden voorzien.

- Er is geen centrale projectorganisatie opgezet, noch is er een overlegorgaan waarin de kosten en de voortgang op uitvoeringsniveau kunnen worden bewaakt. De organisatie van kostenbewaking, voorbereiding en uitvoering van het project is gefragmenteerd. De aanvang van de werken werd met anderhalf jaar verdaagd. Het Vlaams Parlement en de Vlaamse regering werden hierover niet ingelicht. De planning en de voortgangsbewaking zijn onvoldoende om een doelmatige uitvoering van de werken te kunnen bevorderen.

Er werden aanbevelingen geformuleerd in verband met een centrale projectorganisatie en met een gedetailleerde tijdsplanning en voortgangsrapportages.

Naleving van regels en procedures

- Voordat bestekken en overeenkomsten tot uitvoering van werken en leveringen van materialen kunnen worden gesloten, behoeven zij de voorafgaande goedkeuring van het andere land. Daartoe hebben zowel Nederland als het Vlaamse Gewest “gemachtigde ambtenaren” aangesteld. De voorafgaande goedkeuring van de aangewezen ambtenaren is ook nodig voor wijzigingen, afwijkingen of aanvullingen, dit behoudens de spoedeisende gevallen. In sommige gevallen blijft echter de voorafgaande goedkeuring van de ministers vereist.

Deze procedurevoorschriften werden niet altijd correct gevolgd.

Een aanbeveling zet aan tot een striktere toepassing ervan.

- Er werd ook vastgesteld dat de Vlaamse aangewezen ambtenaar in feite over onvoldoende mandaat beschikte om de grote financiële verplichtingen die met het Verdrag gepaard gaan eigenmachtig aan te gaan.

Het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer bevelen dan ook aan dat voor grensoverschrijdende projecten die een autonoom en sneller optreden van de projectleider vereisen dan de algemene delegatieregels toelaten, op voorhand een aangepaste delegatieregeling zou worden uitgewerkt.

- Binnen het ministerie van de Vlaamse Gemeenschap bestaan procedures inzake administratieve en begrotingscontrole die het voorafgaand visum vereisen van de Inspectie van Financiën en de Controleur van de Vastleggingen. Bij de uitvoering van het verdrag worden belangrijke verbintenissen aangegaan zonder dat de betreffende procedures worden toegepast. Dit leidt onder meer tot debudgettering. Enkele aanbevelingen in verband met een correctere begrotingsaanrekening en –controle werden geformuleerd. De debudgettering spitsen zich vooral toe op het niveau van de vastleggingskredieten: het aangaan van verbintenissen wordt zoals voorgeschreven in de begrotingsregels, niet op de begroting ingeschreven. Sinds de overschrijding van de Nederlandse bijdrage van

54 miljoen gulden, is er voor een bedrag van 1,7 miljard frank aan nieuwe verbintenissen aangegaan door Nederland voor rekening van het Vlaamse Gewest, zonder dat dit aanleiding gaf tot een begrotingsaanrekening.

- Voor het nieuwe Vlaamse contract voor de baggerwerken in de Westerschelde is een Europese mededinging georganiseerd. Dat is een hele verbetering in vergelijking tot met het vorige contract van 1975 dat onderhands was gesloten en telkenmale door een twintigtal bijakten werd verlengd. Dit nieuwe contract is vanaf 1 april 1999 voor een periode van zeven jaar in werking getreden, het vertegenwoordigt een uitgave van 18 miljard frank. De prijzencontrole werd – mede wegens tijdsgebrek – beperkt tot een louter formeel toezicht.

Er werd dan ook gesteld dat in de toekomst voor overheidsopdrachten met een belangrijke financiële impact op het kritische aanbestedingspad in voldoende tijd moet worden voorzien om een grondige prijzevaluatie van de aanbiddingen mogelijk te maken.

- Het Vlaamse Gewest krijgt van Nederland onvoldoende informatie om de aanvaardbaarheid van de door Nederland ten laste van het verdrag verrekende kosten te kunnen controleren. Ook de voortgangsrapportages bevatten onvoldoende informatie om het Vlaamse Gewest toe te staan de budget-, thesaurie- en controlefunctie optimaal te vervullen. Het Vlaamse Gewest heeft te weinig initiatief genomen om de informatie te verkrijgen en om de normale interne controles uit te voeren.

Het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer hebben enkele concrete aanbevelingen geformuleerd die een betere informatieverstrekking aan het Vlaamse Gewest moeten mogelijk maken. Er werd ook een contract-auditing door een onafhankelijke registeraccountant of bedrijfsrevisor gesuggereerd.

- Het Vlaamse Gewest heeft tot dusver reeds een bedrag van 44 miljoen NLG (805 miljoen frank) betaald aan Nederland voor natuurherstel. In de memorie van toelichting is sprake van een bedrag van 880 miljoen frank, maar dat is gerekend aan een wisselkoers van 20 frank voor 1 gulden. Dit bedrag is volledig betaald aan Nederland zonder dat er één gulden is uitgegeven voor natuurherstel. Op basis van een officiële lijst van werken die zullen verricht worden, kan moeilijk gesteld worden dat deze projecten

rechtstreeks gelinkt zijn aan het dossier van de Westerschelde. Dit bedrag van 805 miljoen frank werd beschouwd als een afkoopsom. In het verdrag werd dan ook niet voorzien dat Nederland de aanwending van dit bedrag aan Vlaanderen zou moeten verantwoorden. In de interne procedures van Rijkswaterstaat is een dergelijke verantwoording wel voorzien. Ten tijde van het onderzoek was er nog geen rapportage over de aanwending van de gelden voor natuurherstel voorhanden.

Het Rekenhof en de Rekenkamer hebben geconstateerd dat de afkoopsom die het Vlaamse Gewest heeft betaald in belangrijke mate niet wordt besteed aan projecten die direct samenhangen met verlies aan natuurwaarden, in de zin zoals dit in het verdrag werd bedoeld.

Volgens het Rekenhof en de Rekenkamer dient de Vlaamse administratie na te gaan of de gelden die zij voor natuurherstel aan Nederland heeft overgemaakt, ook effectief voor de beoogde doeleinden worden gebruikt.

Financieel beheer

- Het lopende baggercontract voor de verdieping van de Westerschelde is een opdracht wegens prijslijst, waarbij het te betalen bedrag wordt vastgesteld door forfaitaire eenheidsprijzen toe te passen op de werkelijk gebaggerde hoeveelheden.

Om de juistheid van de door de aannemer ingediende vorderingsstaten te kunnen controleren, moet de afdeling Maritieme Schelde tijdens de uitvoering van de werken permanent toezicht kunnen houden op de werkelijk gebaggerde hoeveelheden.

In de praktijk zijn wegens personeelsgebrek maar 35 % van de gemeten hoeveelheden door een toezichthouder van de overheid gecertificeerd.

De afdeling beschikt dus niet over de nodige controlemiddelen voor het bepalen van de werkelijk gebaggerde hoeveelheden en heeft dan ook niet voldoende zekerheid dat de bedragen die door de aannemer worden gevorderd correct zijn. De afdeling heeft de voorbije jaren het structureel tekort aan toezichters reeds herhaaldelijk bij de hogere beleidsinstanties gesignaleerd. Dit is evenwel tot dusver zonder gevolg gebleven.

Het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer zijn van oordeel dat voor de controle op de uitvoering van het lopende baggercontract dringend in bijkomende controlemiddelen moet worden voorzien, zodat een permanent toezicht op de baggerwerkzaamheden is verzekerd.

- In sommige Nederlandse baggercontracten tracht men de controlemoeilijkheden bij het bepalen van de gebaggerde hoeveelheden te ondervangen door een resultaatverbintenis met de aannemer aan te gaan, waarin een jaarlijks forfaitair bedrag voor het op diepte houden van een bepaalde vaargeul wordt overeengekomen.

Het verdient aanbeveling dat de mogelijkheid voor een dergelijk prijsvormingsprocédé ook door de Vlaamse administratie voor de baggerwerken eens grondig zou worden onderzocht.

- Er zijn binnen de Vlaamse administratie geen specifieke procedures die er toe aanzetten bij de voorstellen van bestekken voor aanbestedingen op een gestructureerde wijze na te denken over de controleaanpak die bij het uitvoeren van de aanneming zal moeten worden gevolgd.

Het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer bevelen aan dat de Vlaamse administratie in de toekomst gelijktijdig met de voorstelling van het ontwerpcontract (-bestek) een gedetailleerd controleplan zou voorleggen. In het plan moet worden aangegeven wie voor welke controles verantwoordelijk is en aan welke personele randvoorwaarden er moet worden voldaan om de minimum vereiste controles te kunnen uitvoeren. Een dergelijk controleplan zou zeker moeten worden verplicht voor financieel belangrijke contracten waar zowel inzake prijsvorming als inzake controle van de uitgevoerde prestaties grote risico's zijn verbonden.

Informatievoorziening aan het Vlaams Parlement

- Het Vlaams Parlement is vooraf onvoldoende ingelicht over het nut en de noodzaak van het verdiepingproject.

Het Vlaamse en het Nederlandse parlement zijn verschillend geïnformeerd over de financiële verplichtingen en de risico's die verbonden waren aan het project. In Nederland werd gewerkt met een marge in de ramingen (totale kostprijs op Nederlands grondgebied : 400 à 600 miljoen gulden). Het Vlaams Parlement werd enkel ingelicht over de meest optimistische ramingen (8,2 miljard frank).

Het Vlaams Parlement werd niet ingelicht over de noodzakelijke bijkomende werken op Belgisch grondgebied (2,8 miljard frank), de overheadkosten (467 miljoen frank) en de jaarlijkse kostprijs van de bijkomende onderhoudsbaggerwerken (875 miljoen frank per jaar). Een voortgangsrapportage aan het Vlaams Parlement is niet voorzien en het feit dat de uitgavenkredieten voor het project over verschillende begrotingsprogramma's en basisallocaties zijn verspreid wordt ook de verdere budgettaire opvolging van het project bemoeilijkt.

- Voor de informatieverstrekking van de Vlaamse administratie aan het Vlaams Parlement zou een werkwijze (procedure) kunnen worden ontwikkeld waardoor het Vlaams Parlement controle kan uitoefenen op zowel de voorbereiding en de besluitvorming als op de uitvoering van grote projecten. Op deze wijze kan worden bijgedragen tot de verbetering van de parlementaire controle op de doelmatige besteding van overheidsmiddelen. Bij het ontwikkelen van een dergelijke werkwijze zou de in Nederland geldende "Procedureregeling grote projecten" als voorbeeld kunnen dienen.
- In de begroting van de Vlaamse Gemeenschap zouden alle kredieten in verband met grote projecten die door het Vlaams Parlement worden opgevolgd, binnen één programma moeten worden gegroepeerd.

Algemene nabeschuiving

De verdieping van de Westerschelde is één van de meest gevoelige onderwerpen in de relatie tussen het Vlaamse Gewest en Nederland.

De verdieping is vooral belangrijk voor het Vlaamse Gewest. De deelname van Nederland aan het project is vooral ingegeven door goed nabuurschap. De uitvoering van het verdrag is grotendeels gebaseerd op het onderlinge vertrouwen tussen twee bevriende buurlanden.

Dit neemt echter niet weg dat volgens het Rekenhof en de Algemene Rekenkamer ook bij dergelijke projecten aan de normen die betrekking hebben op het zorg dragen voor een goed financieel beheer en het afleggen van verantwoording moet zijn voldaan.

Dat is in casu zeker van belang omdat het daardoor voor het Vlaamse Gewest mogelijk wordt haar budget-, thesaurie- en controlefunctie op optimale wijze te vervullen.

Het onderzoek heeft de consequenties laten zien van de bij het Verdrag gemaakte keuzes. Het kan daarmee ook een handvat bieden voor onderhandelingen die in de toekomst over grensoverschrijdende projecten gaan worden gevoerd.

3. REPLIEK VAN DE HEER JAN STRUBBE, DIRECTEUR-GENERAAL VAN DE ADMINISTRATIE WATERWEGEN EN ZEEWEEZEN NAMENS HET MINISTERIE VAN DE VLAAMSE GEMEENSCHAP, OP HET AUDITRAPPORT

3.1. Inleiding

De heer Jan Strubbe verklaart dat hij met zeer veel aandacht het auditrapport van het Rekenhof en de Rekenkamer heeft gelezen.

Het onderzoek is zeer grondig geweest en de bevindingen en aanbevelingen zijn waardevol. Het rapport laat toe de werking van de administratie te verbeteren.

Dit betekent niet dat de administratie zo maar volledig akkoord kan gaan met elke conclusie en met elke aanbeveling. De heer Jan Strubbe wenst dan ook commentaar te geven bij de conclusies en de aanbevelingen.

3.2. Onderbouwing van het Verdrag

3.2.1. Kosten

Bij het sluiten van het Verdrag waren inderdaad niet alle kosten bekend. Dat kwam omdat er geen aanbestedingsdocumenten gemaakt waren. Er was wel onderzoek gebeurd maar over bepaalde essentiële elementen zoals de wrakkenruiming was er onvoldoende onderzoek gebeurd. Men moest dus werken met ramingen : voor de kosten van de baggerwerken en van de oeververdediging had men een goed inzicht. De onderhandelaars konden hiervoor beschikken over voldoende ervaringsgegevens. Voor de wrakkenberging en het natuurherstel was evenwel erg weinig materiaal beschikbaar.

3.2.1.1. Wrakkenberging

Het is altijd zeer moeilijk om de kosten voor wrakkenberging te ramen. De meeste wrakken (maar niet allemaal) zijn nog het gevolg van de wereldoorlogen : van de zeeslag te Zeebrugge (1ste We-

reldoorlog) en de Slag van Walcheren (2de Wereldoorlog). Deze wrakken zijn in vele gevallen reeds gedeeltelijk geruimd bijvoorbeeld door explosies (waar de stukken dan over een grotere oppervlakte verspreid werden) of door stukken af te rukken. Om een raming te maken van de te bergen wrakken moet een voorbereidend wrakkenonderzoek gebeuren. Dit gaat van onderzoek in musea en oude archieven tot onderzoek op de plaats van het wrak zelf. Dat plaatselijk onderzoek is bijzonder duur : in feite moeten voor het onderzoek bijna dezelfde middelen ingezet worden als voor de ruiming zelf. Zelfs het meest uitgebreide onderzoek met geavanceerde technologische middelen en de inzet van duikers levert een onvolledig beeld op. Er mag niet vergeten worden dat de meeste wrakken geheel of gedeeltelijk onder de bodem zitten met andere woorden bedolven door het zand. Dit plaatselijk onderzoek is uitgevoerd, soms vóór, soms na het sluiten van het verdrag. Er mag hierbij niet vergeten worden dat een wrakkenonderzoek erg duur is. Wie gaat deze kosten betalen vooraleer het Verdrag bestaat ? Dat is reeds een probleem op zich.

In feite kan men pas een goed inzicht hebben in de kosten van de berging van het wrak als het wrak gelicht is. Deze stelling is banaal, maar helaas de enige juiste.

De onderhandelaars hebben dus moeten werken met verstandige ramingen. Blijkbaar waren deze ramingen toch onderschat.

3.2.1.2. Natuurherstel

De onderhandelaars hadden eigenlijk geen duidelijk idee over de kosten voor natuurherstel. Het Verdrag legt uiteindelijk de kosten voor Vlaanderen precies vast onder de vorm van een afkoopsom : de verdere risico's zijn voor Nederland.

Bij het begin van de onderhandelingen was eigenlijk nog geen sprake van natuurherstel.

De onderhandelaars wisten wel dat het mogelijk was dat door de verdieping van de vaargeul de totale oppervlakte van slikken en schorren zou kunnen verminderen. In 1993 nog dacht men dit te kunnen bedwingen door het vastleggen van de schorren, dit betekent in werkelijkheid het storten van enorme hoeveelheden breuksteen in de rivier. De kosten hiervan waren goed bekend : bij de aanvang van de onderhandelingen werden deze geraamd op 44 miljoen gulden.

De onderhandelaars voelden toen reeds aan dat een dergelijke harde oeververdediging niet meer te verzoenen was met de groeiende visie inzake integraal waterbeleid en inzake natuurherstel in de rivieren. De onderhandelaars konden zich niet voorstellen dat bijvoorbeeld het Land van Saeftinghe een stenen rand zou krijgen en aldus in verminderde interactie zou staan met de rivier. De onderhandelaars beseften wel dat een alternatief plan opmaken vele jaren zou vergen.

Op voorstel van de Vlaamse delegatie werd toen beslist het verdrag van 44 miljoen gulden voor de schorrandverdediging die niet zouden uitgevoerd worden, op te nemen in het verdrag als afkoopsom voor het herstel voor verloren gegane natuurwaarden. Nederland heeft in dit verdrag de verplichting (en dus ook het financiële risico) op zich genomen om het verlies aan natuurwaarden te compenseren. Het is Nederland dat er voor moet zorgen dat het natuurherstelprogramma voldoet aan de eigen wetgeving en aan de Europese regels.

Voor het Vlaamse Gewest is in elk geval de maximale bijdrage bekend.

3.2.1.3. Kosten-batenanalyse

De overheid heeft inderdaad geen kosten-batenanalyse uitgevoerd. Uiteraard was zij op de hoogte van het bestaan van een (overigens positieve) kosten-batenanalyse opgemaakt door AGHA in 1986.

Dat de overheid zelf geen kosten-batenanalyse heeft uitgevoerd, is te wijten aan het feit dat de overheid (zowel de Belgische als later de Vlaamse) in een vroeg stadium de Scheldeverdieping als een beslist project beschouwd hebben, zelfs voordat de kostprijs op een voldoende zekere manier bekend was.

Reeds op 9 augustus 1980 heeft de Belgische regering zich uitgesproken voor de uitvoering van het verdiepingsprogramma en dit overigens op hetzelfde ogenblik dat zij zich uitsprak voor de definitieve uitbouw lengte van de haven van Zeebrugge. De technische voorbereidende besprekingen in de Technische Scheldecommissie (TSC) begonnen nog datzelfde jaar en reeds na 4 jaar lag het eindrapport van de TSC ter tafel. De besprekingen hebben overigens 11 jaar geduurd.

De verdere verdieping van de Westerschelde werd snel een zeer gevoelig onderwerp, zowel in het interne Belgische overleg als in het overleg naar Nederland. Elke interne kritische bemerking werd in

dit stadium gezien als een zwakke opstelling of zelfs als een toegeving aan Nederland.

Het uitvoeren van een kosten-batenanalyse door de overheid zou de indruk wekken dat de Belgische of Vlaamse regering nog twijfels had over het project, wat zou leiden tot een verzwakking van het onderhandelingsstandpunt.

3.2.2. *Hiaten in het Verdrag*

Rekenhof en Rekenkamer stellen dat er twee hiaten zijn in het Verdrag. De heer Jan Strubbe wenst deze opmerking te nuanceren.

Het Verdrag van 1995 regelde niet alle problemen tussen Vlaanderen en Nederland.

3.2.2.1. *Procedure voor het uitvoeren van verdere baggerwerken*

Het Rekenhof stelt dat in het Verdrag niet staat hoe men aan een vergunning komt voor het voortzetten van de onderhoudsbaggerwerken. De Schelde wordt al een eeuw lang door de Belgische overheid onderhouden op basis van een aantal vergunningen. Het Verdrag legt wel vast dat de uitgevoerde werken moeten onderhouden worden door diegene, die ze uitvoert. Dit betekent concreet dat het Vlaamse Gewest de vaargeul op haar kosten op diepte moet (mag) houden. Voor deze onderhoudsbaggerwerken verleent de Nederlandse overheid de nodige vergunningen.

Het is correct dat in het Verdrag formeel de procedure niet is vastgelegd waarop de aanvraag en het verlenen van de vergunning moet gebeuren. De vraag is overigens of zoiets wel in een verdrag moet vastgelegd worden. Een verdrag is allermint een soepel werkinstrument om in te spelen op wijzigende omstandigheden.

De TSC is wel permanent bezig met het stroomlijnen van grensoverschrijdende procedures inzake de baggerwerken. Recent werden zelfs een aantal vereenvoudigingen aangebracht aan de bestaande werkwijze. De zogenaamde “baggervergunning” werd afgeschaft en de aanvraagprocedure voor een WVO-vergunning (Wet Verontreiniging Oppervlaktewateren) werd verzakelijkt. Het is maar goed dat de procedure die in 1995 bestond niet in het Verdrag vastgelegd werd.

Er werd inderdaad in 1995 geen procedure afgesproken om te komen tot verdere verdiepingen. Een akkoord was toen niet mogelijk en zelfs van-

daag is dit nog een zwaarwegend probleem. Wel hebben beide landen ondertussen afgesproken dat onderhandelingen over een verdere verdieping moeten voorafgegaan worden door het uitwerken van een integrale visie over de toekomst van de Westerschelde (de zgn. langetermijnvisie). Vanzelfsprekend moeten in deze integrale visie de mogelijkheden voor verdere verdieping meegenomen worden.

3.2.2.2. *Natuurherstel*

Het Vlaamse Gewest heeft in het Verdrag inderdaad geen rapportage gevraagd over de aanwending van de kredieten voor natuurherstel.

In de praktijk wordt natuurlijk wel gerapporteerd over het natuurherstel en dit volledig in de geest van het Verdrag. Dit gebeurt formeel in de Technische Scheldec commissie. Het Vlaamse Gewest staat erg kritisch tegenover de huidige plannen van Nederland en laat niet na dit steeds te herhalen. Nederland moet de volledige verantwoordelijkheid voor het nemen van afdoende herstelmaatregelen op zich nemen.

In het kader van de langetermijnvisie komt dit aspect (compensatie van slikken en schorren) natuurlijk weer aan de orde.

3.2.3. *Aanbevelingen*

De heer Jan Strubbe kan in grote lijnen instemmen met de aanbevelingen. Toch heeft hij commentaar op een drietal punten :

- Nederland en Vlaanderen zouden moeten nagaan hoe in de toekomst een eenduidige regeling kan getroffen worden inzake BTW. Het lijkt nuttig dat deze problematiek best onderzocht wordt door Vlaamse en Nederlandse deskundigen. Dat zou zeker besprekingen over nieuwe verdragen vereenvoudigen.
- De heer Jan Strubbe bevestigt dat AWZ, tezamen met de Nederlandse Rijkswaterstaat, nu reeds bezig is met de procedure voor het bekomen van de nodige vergunningen voor aanvullende baggerwerken. Een standpunt ontwikkelen over een ononderbroken voortzetting van de baggerwerken onder aanvaardbare voorwaarden is een essentieel onderdeel van de langetermijnvisie voor het Schelde-estuarium.
- Het is inderdaad zo dat Vlaanderen nog geen kennis heeft van de verdere besluitvormings-

procedure in Nederland om te komen tot een verdere verdieping. Tijdens het overleg tussen de ministers Stevaert en Netelenbos in februari 1999 heeft Vlaanderen er bij Nederland op aangedrongen om een tijdschema te krijgen. Dit is evenwel nog niet voorhanden.

3.3. De beheersing van kosten en vooruitgang

Het is duidelijk dat de kosten voor de uitvoering van het Scheldeverruimingsverdrag hoger zullen uitvallen dan verwacht.

Vandaag evenwel is de situatie onder controle. De hiernavolgende tabel geeft een vergelijking van de raming van de kosten van de hoofdactiviteiten in 1995 en 2000. De heer Jan Strubbe baseert zich hiervoor op cijfers uit het auditrapport zelf.

Werken op Nederlands grondgebied (Wielingen inbegrepen) in miljoenen franken

	1995	2000	Vershil
Baggerwerken	2.620	2.037	- 583
Wrakken	2.300	3.531	+1.231
Oevers	1.570	1.514	- 56
Natuurherstel	880	806	- 74
Totaal	7.370	7.888	+ 518

Men kan vaststellen dat vandaag de raming van de kosten van deze hoofdactiviteiten met reeds 518 miljoen frank overschreden is.

Voor een goed begrip voegt de heer Jan Strubbe er aan toe dat deze tabel niet overeenstemt met de werkelijke kosten van het project. Om aan de werkelijke kostprijs te komen, moeten deze bedragen aangevuld worden met de kosten van monitoring. Een meer complete tabel is opgenomen in het rapport van het Rekenhof op pagina 76 (bijlage 3 van het auditrapport).

Er zitten natuurlijk twee serieuze adders onder het gras :

1. De lage kostprijs van de oeververdediging is het gevolg van een akkoord in de Technische Scheldec commissie om circa 5 km oever minder te verdedigen dan voorzien. Deze oever gedraagt zich goed. Er wordt nu overwogen een wachttijd

van 10 jaar in te stellen voor de uitvoering van deze werken.

Indien nochtans zou blijken dat de oever niet stabiel blijft, dan moet nog 474 miljoen frank voorzien worden.

2. De wrakkenruiming is natuurlijk een moeilijker probleem. Het Verdrag legt op dat alle wrakken in de vaargeul moeten verwijderd worden tot 2,50 m onder de bodem. Op dit ogenblik wordt nog steeds tussen Vlaanderen en Nederland gediscussieerd over de lijst van te bergen wrakken. De spreker verwacht dat weldra een compromis zal worden bereikt. Dat compromis zal waarschijnlijk afwijken van de bepaling in het Verdrag over deze 2,50 meter. De raming van de wrakken is duurder dan voorzien : dit is deels te wijten aan te lage ramingen, deels aan de grotere kosten door strengere ecologische wetten. Er is dus een wijziging van een bijlage van het Verdrag noodzakelijk. Hiervoor is in het Verdrag zelf een procedure voorzien : de bevoegde ministers kunnen dit regelen per briefwisseling. De heer Jan Strubbe meldt dat de Technische Scheldec commissie momenteel werkt aan een voorstel om een wijziging aan de bijlagen aan het Verdrag uit te voeren. Hij verwacht dat de procedure nog in 2000 zal kunnen voltooid worden. Hij wenst er hier aan herinneren dat het niet direct in het Vlaams belang is om sommige wrakken niet te ruimen. Vlaanderen zou nog graag een verdere verruiming van de vaargeul krijgen en dan zullen dezelfde wrakken weer op het lijstje komen. Bovendien is het ook om redenen van veiligheid niet erg aangewezen om al te zuinig te zijn.

De heer Jan Strubbe verwacht dat uiteindelijk de wrakkenrekening zou kunnen oplopen tot ca. 4.300 miljoen frank (2 miljard frank hoger dan destijds geraamd).

Werken op Nederlands grondgebied (Wielingen inbegrepen) in miljoenen franken : verwachte kostprijs in 2002

	1995	2002	Vershil
Baggerwerken	2.620	2.101	- 519
Wrakken	2.300	4.300	+ 2.000
Oevers	1.570	1.782	+ 212
Natuurherstel	880	806	- 74
Monitoring			
Totaal	7.370	8.989	+ 1.619

- bedragen in miljoenen franken
- in de kosten voor oevers in 2002 is de mogelijke bijkomende kostprijs van 474 miljoen frank reeds opgenomen.

Hij herhaalt nog eens dat deze tabel niet de uiteindelijke kostprijs weergeeft, maar een goede inschatting van de meerkosten. Zo stelt Nederland dat de wrakkenkosten kunnen oplopen tot 5.471 miljoen frank, maar Vlaanderen hoopt dit bedrag te kunnen beperken tot 4.300 miljoen frank ingevolge de discussie over de wrakkenlijst. In de regelmatige rapportering zullen hieromtrent meer gegevens verstrekt worden.

De heer Jan Strubbe verwacht dus een overschrijding van 22 % ten opzichte van de raming in het Verdrag (1,7 miljard frank). Dat is uiteraard veel, zeer veel zelfs, maar het is toch geen ontsporing van de kostprijs.

Hij wil er toch nog eens aan herinneren dat de raming waarvan sprake in het Verdrag een benaderende raming is zonder dat er bestekken opgemaakt werden. Het was dus werkelijk een raming op basis van de ervaringsgegevens. Pas na het ondertekenen van het Verdrag kon het echte studiewerk beginnen en bestekken met onderbouwde ramingen opgemaakt worden. Het is natuurlijk juist dat de kostprijs van de overschrijding van de kosten van oevers en wrakken ten laste valt van Vlaanderen. Anderzijds vallen overschrijding van andere kosten ten laste van Nederland. Nederland blijft financieel volledig verantwoordelijk voor de kosten van natuurherstel. Ook de hogere kosten voor de monitoring vallen ten laste van Nederland. In het Verdrag was reeds bepaald dat deze voor 100 % ten laste vallen van Nederland.

In de regelmatige rapportering over de vordering van de werken, zoals deze toegezegd werd door de minister vice-president zal zeker de kostenontwikkeling opgenomen worden.

Het Rekenhof en de Rekenkamer wijzen er op dat er geen gestructureerde bewaking van de kostprijs is. De heer Strubbe kan daar niet mee instemmen.

De bewaking van de uitvoering van het Verdrag gebeurt op een gestructureerde wijze door de Technische Scheldec commissie en zijn vele werk- en overleggroepen. De afdeling Maritieme Schelde van AWZ is permanent in contact met Rijkswaterstaat Middelburg.

Er is inderdaad geen centrale projectorganisatie opgezet met een gestructureerde kostprijsbewa-

king. Dat wil niet zeggen dat er geen kostprijsbewaking is : uit het relaas is trouwens gebleken dat dit wel gebeurt.

De heer Jan Strubbe denkt dat in het kader van een langetermijnvisie hier verder moet over nagedacht worden.

In grote lijnen stemt de heer Jan Strubbe in met de aanbevelingen van het Rekenhof en de Rekenkamer over een gezamenlijke projectorganisatie.

In het algemeen is Vlaanderen bereid om met Nederland grensoverschrijdende structuren op te zetten. Er bestaat een goed voorbeeld van dergelijke samenwerking voor de Schelderadar. Het beheer en de exploitatie van deze radar gebeurt door een Nederlands – Vlaamse projectorganisatie. De besluitvorming is erg soepel. In feite wil Vlaanderen een dergelijke organisatie voor het beheer van de vaargeul in de Westerschelde : een Vlaams – Nederlands projectbureau dat efficiënt samenwerkt en dat komt tot goede realisatie zonder langdurige procedures.

In de praktijk zullen hiervoor natuurlijk de nodige mensen en middelen moeten ingeschakeld worden.

3.4. Naleving regels en procedures

Het Rekenhof stelt dat de regels en procedures voor de aanbesteding van de werken niet steeds gevolgd zijn. De heer Jan Strubbe heeft daar een genuanceerd standpunt over.

Het is juist dat voor de aanbesteding van de baggerwerken in de Westerschelde geen enuntiatieve aankondiging in het Europees Publicatieblad gepubliceerd werd. Dit is een bekendmaking dat een overheid van plan is om weldra werken aan te besteden. Het is dus niet de aankondiging van de aanbesteding zelf. Dergelijke vooraankondiging moet geruime tijd voordien geplaatst worden, anders heeft zij geen zin. Deze werkwijze is weliswaar verplicht, maar er is geen sanctie voorzien. Voor de baggerwerken in de Westerschelde was geen tijd meer beschikbaar om de enuntiatieve aankondiging te publiceren. AWZ doet nu wel regelmatig dergelijke vooraankondigingen. De heer Jan Strubbe heeft wel het gevoel dat toch eerst intern een aantal procedures moeten afgesproken worden om onnodig tijdverlies te vermijden.

De baggerwerken werden inderdaad voor een deel uitgevoerd binnen een bestaand contract dat op

een onderhandse manier tot stand gekomen was. Dit zogenaamde baggercontract dateerde van 1975 en werd in 1987 onderhands verlengd. Het bevatte uitdrukkelijk de uitvoering van de verdiepingsbaggerwerken opwaarts Vlissingen. In het Verdrag werd trouwens afgesproken dat de werken zouden gegund worden met inachtneming van de Europese regels en de bestaande verbintenissen in Nederland en Vlaanderen. Deze Verdragsbepaling werd stipt nageleefd. Een klacht hieromtrent bij de Europese Unie werd geseponeerd.

Het goede nieuws is wel dat dit baggercontract na 1 april 1999 niet meer verlengd werd. Er werd een Europese mededinging georganiseerd en de werken werden gegund aan de meest voordelige inschrijver. In tegenstelling met wat het Rekenhof en de Rekenkamer stellen, werd er wel een grondige prijzencontrole uitgevoerd, maar de heer Jan Strubbe vreest dat het Rekenhof en AWZ hierover van opinie zullen blijven verschillen.

De heer Jan Strubbe heeft ook wat problemen met de verregaande controlemaatregelen die het Rekenhof en de Rekenkamer voorstellen om de Nederlandse administratie te controleren.

Tot nu toe is AWZ er van uitgegaan dat de Rijkswaterstaat correct optreedt en dat de in Nederland bestaande controleorganen goed functioneren. Dit betekent dat Vlaanderen een gereduceerde controle kan uitvoeren op de Rijkswaterstaat.

De controle die het Rekenhof en de Rekenkamer voorstellen met inschakeling van bedrijfsrevisoren die zeer gedetailleerd de Rijkswaterstaat en haar aannemers controleert, is nogal ongebruikelijk in internationale verdragen.

Maar goed, er zal zeker worden nagaan in hoeverre kan uitvoering gegeven worden aan deze aanbeveling.

3.5. Financieel beheer

Het Rekenhof en de Rekenkamer stellen dat het Vlaamse Gewest te weinig en onvoldoend gekwalificeerd personeel inzet om de werken te controleren. De heer Jan Strubbe vindt de controle die de administratie uitvoert zeker niet onvoldoende, maar hij is er zich van bewust dat dit inderdaad beter kan.

Misschien moet er inderdaad meer personeel ingezet worden voor de controle van de baggerwerken,

maar hij wil dit toch eerst goed overwegen. Het is klassiek dat elke administratie of organisatie beschikt over te weinig middelen. Uit een doorlichting van AWZ door een extern bureau is trouwens gebleken dat voor het proces “ontwerp en uitvoering der werken” de administratie te weinig middelen inzet.

AWZ heeft reeds enige jaren geleden concreet zoekwerk verricht naar een betere methode om de baggerwerken te controleren. Aan de aannemer werd reeds een kwaliteitsborgingssysteem opgelegd, m.a.w. de aannemer bewaakt zijn proces om een zekere kwaliteit te bereiken. Het is een aantrekkelijk idee om bij de controle van de baggerwerken het bestaande controlesysteem van de aannemer in te schakelen en dit controlesysteem te controleren.

Om precies te weten hoe een dergelijke controle kan uitgebouwd worden, werd een externe consultant ingeschakeld die onze vorm van controle doorlicht en voorstellen zal formuleren. De heer Jan Strubbe verwacht zeer binnenkort het eindrapport en op basis van dit rapport zal hij aan de bevoegde ministers binnen enkele maanden voorstellen formuleren voor een nieuw controleplan van de baggerwerken, gebaseerd op het principe van integrale kwaliteitszorg. Aan dit plan zal natuurlijk een personeelsluit vastzitten : er zullen andere competenties vereist zijn dan de huidige.

Het Rekenhof en de Rekenkamer pleiten voor contracten met een resultaatsverbintenis in plaats van een middelenverbintenis. AWZ heeft reeds meerdere malen de toepasbaarheid hiervan op de onderhoudsbaggerwerken aan een degelijk onderzoek onderworpen. Telkens was de conclusie dat een middelenverbintenis de enig toepasbare methode was. De belangrijkste argumentatie is dat al de modaliteiten waaraan de aannemer moet voldoen in de loop van het langlopende contract te sterk kunnen wijzigen. Een groot aantal (dure) claims zijn hiervan het gevolg zodat de kosten onbeheersbaar worden. Deze wijzigingen in de uitvoering zijn het gevolg van gewijzigde wetgevingen en reglementeringen waaraan dient voldaan en dit o.a. op Nederlands grondgebied (o.a. milieubescherming, vergunningen, e.a.). Tevens kan, zeker niet op langere termijn worden voorzien wat er met de gebaggerde specie dient te gebeuren (o.a. storten in de rivier, storten in zee, opspuitingen, behandelen van de specie, e.d.).

Hij is er evenwel van overtuigd dat het controlesysteem van de toekomst zal gebaseerd zijn op een controle door de overheid op de controle door de aannemer.

Binnen de Vlaamse administratie is trouwens AWZ voortrekker van de introductie van kwaliteitsborging bij de uitvoering van grote werken. De heer Jan Strubbe zou het waarderen indien de controleorganen, waaronder het Rekenhof, samen met de administratie verder blijven nadenken over nieuwe concepten van controle.

3.6. Informatievoorziening aan het Parlement

Het Rekenhof en de Rekenkamer stellen dat het Vlaams Parlement onvoldoende is ingelicht over het nut en noodzaak van het project.

De heer Jan Strubbe heeft deze uitspraak zelf verder onderzocht. Zeker, er waren heel wat discussies en vragen in het Vlaams Parlement over de Waterverdragen. De eerste maal dat een beslissing gevraagd werd aan het Vlaams Parlement was tijdens de ratificatieprocedure, dus vele maanden nadat het Scheldeverruimingsverdrag ondertekend was.

De ratificatieprocedure bestaat erin dat een decreet goedgekeurd wordt, waarbij in het enige artikel gesteld wordt dat het Verdrag van 17 januari 1995 volkomen uitwerking heeft. Bij dit decreet is de gebruikelijke toelichting gegeven, die hoort bij een dergelijke procedure, namelijk een memorie van toelichting en een artikelsgewijze bespreking. Al de informatie die toen aan het Vlaams Parlement verstrekt werd, is correct, maar er was natuurlijk veel meer informatie beschikbaar dan in de memorie opgenomen werd. Er werd immers vooral commentaar verstrekt die nodig was om de bepalingen van het Verdrag te situeren. Vermits het Verdrag alleen sloeg op de werken in Nederland werd bijvoorbeeld alleen informatie gegeven over de werken in Nederland. Bij de memorie van toelichting was geen omstandige nota gevoegd met een uitvoerige uiteenzetting van het volledige project, maar een dergelijke werkwijze is ongebruikelijk.

3.7. Conclusie

“Bij de beoordeling van de onderzoeksresultaten dient rekening gehouden te worden met het feit dat de Verdieping van de Westerschelde een complex grensoverschrijdende project is waaraan technische risico's en onzekerheden zijn verbonden en waarbij verschillende administraties zijn betrokken, ieder met zijn eigen belangen, procedures en gewoonten.”

Deze zin staat letterlijk in het rapport van het Rekenhof. De heer Jan Strubbe kan deze these volledig onderschrijven.

Er zijn zeker problemen gerezen bij de uitvoering van het Verdrag. Bovendien is het zeker zo dat sommige werkwijzen voor verbetering vatbaar zijn.

De heer Jan Strubbe is van plan om met zijn Nederlandse collega, tevens covoorzitter van de Technische Scheldec commissie het rapport van het Rekenhof en de Rekenkamer grondig te bespreken en na te gaan hoe snel gevolg kan gegeven worden aan sommige aanbevelingen.

De audit van het Rekenhof en de reactie van de administratie zullen bijdragen tot een betere werking van de overheid.

4. TUSSENKOMSTEN VAN COMMISSIELEDEN

4.1. Tussenkomen van de heer Jan Penris

De spreker vindt dat voor het eerst inzake het dossier Verdieping Westerschelde veel interessante informatie aan de Vlaamse volksvertegenwoordigers wordt overgemaakt. De spreker wenst dan ook de administratie AWZ, het Rekenhof en de Nederlandse Rekenkamer voor deze informatie te bedanken. De heer Jan Penris zou graag zien dat de samenwerking tussen het Rekenhof en de Rekenkamer zou worden herhaald bij dossiers als de constructie van de Hoge Snelheidslijn (HSL).

De spreker wenst tevens de genuanceerde tussenkomen te loven van de administratie, het Rekenhof en de Nederlandse Rekenkamer die in schrill contrast staan met een aantal persartikelen die naar aanleiding van de publicatie van dit dossier zijn verschenen en die gewaagden van een onnodig project.

Voor de heer Jan Penris is het immers duidelijk dat in dit dossier de baten opwegen tegen de kosten. De huidige fase van de verdieping van de Westerschelde schept een nieuwe dynamiek voor de Antwerpse haven en laat heel concreet toe dat schepen van het type 5.420 TEU's (twenty feet equivalent units of twintig voet equivalent containers) de Antwerpse haven kunnen aandoen. De grootste rederij die de Antwerpse haven aandoet (MSC) heeft zelfs schepen in aanbouw van 6.700 TEU's tegen dat de twee containerkaden aan het Deurganckdok in 2002 in gebruik worden genomen.

De spreker wijst er verder op dat bij de verdere politieke onderhandelingen realisme moet vooropstaan. De Nederlanders onderhandelen hard. De spreker vreest daarbij voor te veel vertrouwen bij de Vlaamse administratie in de Nederlandse partners wanneer het over de kostenbewaking van het project en de uittekening van een langetermijnvisie gaat. De spreker vreest dat de uittekening van een langetermijnvisie vooral uitstel van de aanvatting van de tweede fase van de verdieping van de Westerschelde zal opleveren. Dit uitstel wordt geraamd op 3 tot 7 jaar. Daar kan de Antwerpse Havenge-meenschap (AGHA) niet opwachten.

Nochtans beschikt Vlaanderen over verschillende troeven in de onderhandelingen. De spreker denkt daarbij aan :

- de loodsgelden waar Nederland vragende partij is voor een verregaande vermindering zodat de aanloopkosten voor de Rotterdamse haven met 30 % kunnen verminderd worden ;
- de ontsluiting van de Westerscheldetunnel in de richting van Vlaanderen ;
- de ontsluiting van de spoorinfrastructuur voor de havens Vlissingen en Moerdijk ;
- eventueel de HSL richting Nederland.

Vlaanderen moet en kan dus hard onderhandelen met de Nederlandse partner.

De heer Jan Penris betreurt dan weer dat minister Steve Stevaert zo laat heeft gereageerd op het auditrapport van het Rekenhof en de Nederlandse Rekenkamer in tegenstelling tot zijn Nederlandse collega.

Tot slot vraagt de spreker hoe het staat met de door het Rekenhof vastgestelde achterstand in de uitvoering van de in het verdrag voorziene werkzaamheden.

4.2. Tussenkoms van de heer Jul Van Aperen

Deze spreker betreurt dat de overheid zelf geen kosten-batenanalyse heeft gemaakt. De overheid heeft zich altijd gebaseerd op een studie van de AGHA gemaakt in 1986. Men kan niet anders dan stellen dat de AGHA een bevoorrechte relatie onderhoudt met de haven en dat het dus beter was geweest dat de overheid een eigen studie maakte. Wat niet wil zeggen dat de heer Jul Van Aperen

geen overtuigd verdediger zou zijn van Antwerpse havenbelangen.

De spreker heeft ook een aantal vragen :

1. Wanneer de administratie nieuwe kostenramingen formuleert, zijn deze nieuwe kostenramingen omgerekend naar franken 1995 ?
2. Tot april 1999 zijn de baggerwerken onderhands gegund via een bestaand contract. Sindsdien zijn de baggercontracten via aanbestedingen gegund. Hoe groot bedraagt het kostprijverschil tussen beide manieren van gunnen ?
3. Wat de wrakkenruiming betreft, blijkt er een zware budgetoverschrijding (van 2,3 miljard frank naar 4,3 miljard frank of 2 miljard frank) te zijn. Als verdediging voert de heer Jan Strubbe aan dat de administratie het correcte aantal wrakken die in de vaargeul niet kende. Dat de administratie geen kennis had van de inhoud van sommige wrakken kan de spreker begrijpen, maar dat men het aantal niet kende, kan toch enkel toe te schrijven zijn aan een gebrekkige voorbereiding van het verdrag ?
4. Waarom heeft de overheid geen eigen kosten-batenanalyse gemaakt ?
5. Waarom werd er in de informatieverstrekking aan het Vlaams Parlement geen melding gemaakt van de werken op Belgisch grondgebied, waarom werd er geen melding gemaakt van de overheadkosten en de jaarlijkse baggerkosten voor het onderhoud van de uitdieping ?
6. Hoe zal de Vlaamse regering budgettaire ruimte vrijmaken voor de meerkosten ? Kan daarbij gedacht worden aan een hogere Nederlandse bijdrage ?
7. Hoe zal de minister het Vlaams Parlement verder op de hoogte houden ? De spreker noteert in elk geval de belofte van de minister in de pers dat driemaandelijks aan het Vlaams Parlement zal worden gerapporteerd.

De heer Jul Van Aperen wijst er tot slot op dat Nederland ook een objectief belang heeft bij de ruiming van de wrakken. Nederland is immers verantwoordelijk voor de veiligheid op de Westerschelde. Dit is een argument dat bij de onderhandeling over de kostprijs van de wrakkenruiming op de onderhandelingstafel kan worden gelegd.

4.3. Tussenkoms van de heer Johan Malcorps

Deze spreker herinnert eraan dat zijn fractie inder tijd als enige fractie tegen het verdrag stemde. De AGALEV-fractie had tijdens de commissiebesprekingen naar aanleiding van dit verdrag fundamentele vragen gesteld bij het nut van de verdieping van de Westerschelde. Op sommige pertinente vragen van de fractie kwam geen antwoord van toenmalig minister-president Luc Van den Brande.

In elk geval werden de kritische noten van de fractie niet in dank afgenomen door de toenmalige minister-president. Zo had de fractie onder meer aangevoerd dat een nieuwe kosten-batenanalyse wenselijk was vooraleer het verdrag werd goedgekeurd en dat de jaarlijkse baggerkosten voor het onderhoud van de verdieping niet in het kostenplaatje, gevoegd bij het verdrag, waren opgenomen. Vandaar ook de tegenstem.

Het grote probleem – en dit wordt zeer terecht aangekaart in het rapport – is de informatieverstrekking aan het Vlaams Parlement :

- de op de administratie aanwezige actualisering van de kosten-batenanalyse werd nooit aan het Vlaams Parlement overgemaakt. Vlaamse volksvertegenwoordigers hebben hierom verzocht maar hebben deze actualisering nooit te zien gekregen, het werd immers als een beslist project beschouwd ;
- aan de Nederlandse Tweede Kamer werden andere bedragen gemeld dan aan het Vlaams Parlement ; kortom het Vlaams Parlement werd voor het lapje gehouden.

Ook werd aan het Vlaams Parlement niet gemeld dat bij Rijkswaterstaat wel degelijk een wrakkenregister bestond. De mogelijke problemen die sommige wrakken konden opleveren, waren bij Rijkswaterstaat voldoende bekend en moeten dus ook bij de Vlaamse administratie bekend zijn geweest.

Wat de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden betreft, werd in 1995 aan het Vlaams Parlement door minister-president Luc Van den Brande voorgehouden dat de Zeeuwse milieugroepen een akkoord hadden afgesloten met de Nederlandse overheid. Onder druk van de boerenorganisaties uit Zeeland is van ontpolderingen echter geen sprake geweest en is er – zoals in het rapport wordt aangegeven – nauwelijks sprake is van natuurherstel. Dit betekent niet alleen dat Nederland – in tegenstelling tot wat aan het Vlaams Parlement werd voorgehouden – geen middelen

heeft uitgetrokken voor het herstel van natuurwaarden, maar bovendien de Vlaamse bijdrage voor een bedrag van 44 miljoen NLG opstrijkt maar niet aanwendt voor wat ze in het Verdrag zijn bedoeld. De Nederlandse regering heeft de Vlaamse regering voor een stuk bedrogen. Daartegen is door de heer Steve Stevaert wel geprotesteerd bij de Nederlandse regering. Bovendien loopt Vlaanderen het gevaar dat door het niet uitvoeren van de herstelwerken tot bijkomende uitgaven wordt verplicht wegens de effecten op de waterhuishouding.

De spreker heeft dan ook een aantal vragen aan de heer Jan Strubbe : AWZ gaat uit van een voorlopige budgetoverschrijding van 1,6 miljard frank. Wat is de maximale raming indien Nederland wat minder meegaand zou zijn in de Technische Scheldecmissie (TSC) ? Komt men dan niet zeer dicht bij de ramingen in het rapport van het Rekenhof en de Rekenkamer ? De spreker wenst niet te stellen dat Nederland ter kwader trouw handelt maar stelt vast het Verdrag bijzonder voordelig is voor Nederland mede door de BTW-regeling. De spreker meent dat Vlaanderen slecht heeft onderhandeld en onvoorbereid naar de onderhandelingstafel is getrokken.

De heer Johan Malcorps heeft ook vragen aan de minister :

1. Hoe gaat dit probleem worden opgelost ? Nederland laat weten niet bereid te zijn meer te betalen. Nochtans blijkt omstandig uit het rapport dat Vlaanderen én Nederland verantwoordelijk zijn voor de budgetoverschrijding. Bovendien wendt Nederland de Vlaamse bijdrage voor natuurherstel niet aan voor wat ze is bedoeld. Welke nieuwe gesprekken komen er nu tussen Vlaanderen en Nederland om het probleem van het verlies aan natuurwaarden op te lossen ? Wat gaat Nederland finaal met dat geld doen ?
2. Hoe gaan we dit in de toekomst vermijden ? Welke lessen zal Vlaanderen halen uit dit rapport ? Wat betekenen de conclusies en de aanbevelingen uit het auditrapport concreet voor de verdere verdieping van de Westerschelde (het 50/40 voetprogramma) of voor andere grote projecten de uitbreiding van de Waaslandhaven, de tweede spoortontsluiting van de haven van Antwerpen, de IJzeren Rijn en de Hoge Snelheidslijn ? Zullen hier volwaardige kosten-batenanalyses en milieueffectenrapporteringen aan voorafgaan ? Moet voor de geplande derde fase van de uitdieping niet gewacht

worden op de lang verwachte langetermijnvisie voor het Westerschelde-estuarium ?

3. Zal men de aanbevelingen uit het rapport overnemen waarin wordt gesteld dat de Nederlandse kostendeclaraties door onafhankelijke bedrijfsrevisoren moeten worden nagekeken ?
4. Hoe zal men in de toekomst de informatieverstrekking aan het Vlaams Parlement inzake grote infrastructuurwerken organiseren ? Zal men de Nederlandse procedure inzake grote infrastructuurwerken overnemen ? Minister Steve Stevaert beloofde alvast tegen 1 april 2000 een eerste rapport dat elk kwartaal zou worden aangevuld.
5. Zal men de havenbedrijven mee doen betalen voor de extra uitgaven door een aanpassing van het subsidiebesluit in uitvoering van het haven-decreet of betaalt enkel de Vlaamse belastingbetaler ?

De heer Johan Malcorps stoort zich aan het feit dat men in 1995 te allen prijze de verdieping van de Westerschelde wilde : indien de geraamde kostprijs van de verdieping dubbel zo hoog was geweest had men ook het verdrag nog ondertekend. Zeer bedenkelijk blijft de vaststelling dat de twee parlementen bij de stemming van het verdrag verschillende kostenplaatjes kregen voorgeschoteld. Dit is onaanvaardbaar en mag niet meer gebeuren. Onzekerheid in de ramingen moet ook worden gemeld. Bovendien wijst het lid erop dat het advies van de Havencommissie niet werd gevraagd en het project dus ook niet kon worden afgewogen tegen andere projecten. Van bij de aanvang is dit project als een beslist project beschouwd.

4.4. Tussenkomen van de heer Joachim Coens

De heer Joachim Coens heeft het over een bijzonder kritisch rapport dat bij hem volgende vragen ontlokt :

- Hoe zijn de verschillen te verklaren tussen de kostenramingen uit de toelichting van de heer Jan Strubbe (7,7 miljard frank in 1995 t.o.v. 9,4 miljard frank in 2002) enerzijds en bijlage 3 van het auditrapport (p. 76) anderzijds dat het heeft over 11,56 miljard frank ? Hoe zullen de meeruitgaven in de uitgavenbegroting worden ingeschreven ? Hoe worden de meeruitgaven gespreid over de betrokken partijen ?

- Hoe staat het met de timing voor de uitvoering van de werken ? In bijlage 4 van het auditrapport wordt het uitvoeringsplan volgens Bijlage C van het verdrag vergeleken met het actuele uitvoeringsplan in april 1999. Is dit laatste uitvoeringsplan een realistische kalender voor de uitvoering van de werken ?

- Wat de herstelwerken i.v.m. het verlies aan natuurwaarden betreft, verwondert de spreker zich over de afwending door de Nederlandse overheid van de Vlaamse middelen die hiervoor krachtens het verdrag werden toegekend. Nochtans is de bepaling in het verdrag die de werken inzake het herstel van natuurwaarden definieert zeer breed. Voor de spreker is het duidelijk dat de in het verdrag voorziene Vlaamse afkoop-som om het herstel aan natuurwaarden te financieren enkel daarvoor kunnen worden aangewend én dat verdragsartikel 2, 3° (“... De bevoegde overheden stellen in onderling overleg de nodige nadere gegevens vast”) Vlaanderen een vinger in de pap geeft met betrekking tot wat er met dat geld gebeurt. Bijlage B bij het verdrag geeft de omschrijving van de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden. Op 13 januari 2000 heeft de spreker hierover reeds een schriftelijke vraag gesteld aan de minister in verband met de verstoring door de baggerwerken van paai- en kraamgebieden in de Westerschelde die van groot belang zijn voor de Belgische kustvisserij². De minister antwoordde toen dat het probleem werd onderkend en dat door Rijkswaterstaat een commissie was opgericht om de gegrondheid van de ingediende klachten te onderzoeken. Dit rapport dat eind 1999 moest klaar zijn, is nog in voorbereiding. Heeft de minister dit probleem aangekaart bij zijn Nederlandse collega ? Kunnen de middelen uit de Vlaamse afkoop-som niet worden ingezet om deze paai- en kraamgebieden te vrijwaren ?

- De spreker wenst dat in de door de minister in de pers aangekondigde voortgangsrapportage per kwartaal niet alleen het financiële luik maar ook de voortgang van de werken zelf aanbod komen. Ook wenst het lid te beschikken over de wrakkeninventaris, afdoende informatie over de baggerwerken en tot slot een monitoring van het waterpeil stroomopwaarts van de baggerwerken. Welke impact heeft de verdieping van het waterpeil op de kans voor overstromingen ?

² Vr. en Antw. VI. Parl. 1999-2000, 3 maart 2000, 688 (Vr. nr. 151 COENS)

- De spreker heeft tot slot vragen bij de prijsvormingsprocedures inzake de baggerwerken. De aanbestedingsformules dienen meer controle-mogelijkheden voor de ambtenaren te bevatten.

4.5. Tussenkoms van de heer Robert Voorhamme

De heer Robert Voorhamme heeft vragen bij de problematiek van de wrakkenruiming : momenteel wordt onderhandeld over de lijst van de ruimen wrakken. De spreker merkt daarbij op dat het Verdrag voorziet dat wijzigingen aan het Verdrag kunnen worden aangebracht zonder dat daarom een nieuw verdrag hoeft worden afgesloten (via de procedure van de door de partijen schriftelijk overeengekomen wijzigingen van het verdrag, artikel 11 van het verdrag).

Daarom stelt de spreker de volgende vragen :

- Welke procedure inzake de herziening van de lijst van te ruimen wrakken (tot onder 2,5 meter onder de zeebodem) loopt er nu precies ?
- Is er nu meer informatie over de te ruimen wrakken beschikbaar dan bij de ondertekening van het Verdrag ? De spreker meent bovendien dat Vlaanderen er niet altijd baat bij heeft om inzake de ruiming van wrakken krenterig te zijn omdat Vlaanderen hoopt dat er nog een fase volgt inzake de uitdieping van de Westerschelde.
- De heer Robert Voorhamme heeft ook vragen bij de hoogte van de overheadkosten die Rijkswaterstaat mag aanrekenen. Is 12 % wel verantwoordbaar ?

De heer Robert Voorhamme wenst een duidelijk onderscheid te maken tussen de voorbereiding van verdragen enerzijds en de opvolging van besliste projecten anderzijds. De opvolging van besliste dossiers moet inderdaad zoals het auditrapport aanbeveelt zeer nauwgezet worden opgevolgd.

De voorbereiding van verdragen is echter andere koek. Daar gaat het om meer dan technische of boekhoudkundige aspecten. Het is immers geen geheim dat bij de onderhandeling van het Verdrag inzake de verdieping van de Westerschelde ook andere dossiers werden aangesneden. Men moet er tevens over waken dat te volgen procedures niet zo zwaar worden gemaakt dat er niet meer beslist wordt.

De spreker meent dat de gezamenlijke studie voor een langetermijnvisie voor het estuarium van de Westerschelde die een langetermijnvisie moet ontwikkelen inzake natuur, toegang van de havens en de veiligheid van de waterweg – die begin 2001 klaar zal zijn – ervoor kan zorgen dat een eventueel nieuw verdrag beter onderbouwd zal zijn. Een aantal problemen inzake natuurwaarden zal op die manier beter kunnen worden ondervangen. Tot slot maakt de heer Robert Voorhamme de opmerking dat het evident is dat bij de raming van de kostprijs van grote infrastructuurwerken met prijsvorken wordt gewerkt. Zowel langs de kant van de teller als van de noemer van de kosten-batenanalyse. Voor deze spreker is er ook geen twijfel dat de uitdieping van de Westerschelde een rendabele investering is gebleken

4.6. Tussenkoms van de heer Ludwig Caluwé

De spreker vraagt of het niet mogelijk is dat Vlaanderen zelf zou instaan voor de wrakkenruiming. Volgens het huidige Verdrag, betaalt Vlaanderen voor de wrakkenruiming die door Rijkswaterstaat wordt uitgevoerd. De prikkel voor Rijkswaterstaat om zeer kostenbewust te werk te gaan ontbreekt.

De spreker meent dat op de wrakkenruiming na het verdrag eigenlijk de conclusies van het auditrapport vlot doorstaat. Hij is tevens van mening dat zelfs indien men in 1995 had geweten dat de wrakkenruiming 4,3 miljard frank zou kosten men nog snel het verdrag zou hebben afgesloten. Het alternatief was een grondige kosten-batenanalyse, minimaal 3 à 4 jaar vertraging inzake de uitdieping van de Westerschelde en het risico dat er geen verdrag zou komen.

Een andere vraag is of de wrakkenruiming niet goedkoper kan door één grote aanbesteding uit te schrijven in plaats van vele kleine aanbestedingen. Het gunnen zou voorafgegaan kunnen worden door een studie uit te voeren door de kandidaten.

Tot slot deelt deze spreker de mening van de heer Robert Voorhamme dat Vlaanderen er geen baat bij heeft krenterig te zijn als het gaat om de wrakkenruiming.

4.7. Tussenkoms van de heer André Denys

De spreker heeft een aantal vragen die voortvloeien uit het auditrapport :

1. Hoe komt het dat de financiële gegevens inzake de werken op het Belgisch grondgebied niet aan het Vlaams Parlement werden meegedeeld ?
2. Hoe kon indertijd een raming van de kostprijs van de te ruimen wrakken worden opgesteld als er geen betrouwbare wrakkenlijst bekend was ?

De heer André Denys formuleert verder vragen bij de wijze waarop de Vlaamse regering heeft onderhandeld. De spreker meent dat de Vlaamse regering slecht onderhandeld heeft. Er zijn fouten gemaakt en men mag dat niet verhullen.

Deze spreker blijft ontgoocheld over de technische voorbereiding van de onderhandelingen van het Verdrag. Er is geen kosten-batenanalyse gebeurd en er bestond geen betrouwbare inventaris van de te ruimen wrakken. Er kunnen weliswaar verzachtende omstandigheden worden ingeroepen, maar daar staat tegenover dat aan het Vlaams Parlement nooit werd gemeld hoe onzeker de begrotingsramingen waren.

Ook deze spreker stelt de vraag naar de lessen die moeten getrokken worden uit dit auditrapport. Is het voorstel van de heer Ludwig Caluwé realiseerbaar dat de werken voor de uitdieping van de Westerschelde en inzonderheid de wrakkenruiming niet in medebeheer zou kunnen uitgevoerd worden. Kan deze vraag tijdens de komende onderhandelingen niet op de onderhandelingstafel gelegd worden ?

De heer André Denys begrijpt de discussie niet over de vraag of men met de aannemers middelenverbintenissen of resultaatsverbintenissen moet aangaan wanneer het gaat om wrakkenruiming of baggerwerken. Enkel resultaatsverbintenissen kunnen daar toch voor in aanmerking komen ?

De spreker wenst ook te vernemen of de stelling van het auditrapport correct is dat niet alle gevallen de wrakkenruiming onderworpen is geweest aan mededinging.

De heer André Denys begrijpt niet waarom de heer Jan Strubbe een onderscheid maakt tussen de bepalingen van het Verdrag en de bijlagen.

De heer Jan Strubbe antwoordt dat zonder nieuw verdrag de essentiële bepalingen van het verdrag niet kunnen worden gewijzigd. De bijlagen kunnen dat wel. Hiervoor is een procedure in het Verdrag ingeschreven. Momenteel wordt gewerkt aan een eerste aanpassing van de bijlagen van het verdrag.

5. REPLIEKEN

5.1. De repliek van de heer Steve Stevaert, minister-president van de Vlaamse regering, Vlaams minister van Mobiliteit, Openbare Werken en Energie

– *inzake de sereniteit waarmee dit auditrapport door de Commissie wordt behandeld*

De minister is blij met de sereniteit die door de fracties bewaard is tijdens de bespreking van dit rapport.

– *inzake het belang van het Verdrag*

De minister vraagt begrip voor de context waarin dit Verdrag werd gesloten. Vlaanderen was vragende partij. Het niet sluiten van dit Verdrag had onherroepelijke schade toegebracht aan de Vlaamse economische belangen. De bespreking van dit auditrapport mag niet leiden tot een negatieve visie over het Verdrag zelf. Het Vlaams belang is niet gediend met een sfeer van verdachtmakingen rond dit Verdrag. De minister wijst ook op het de stugheid van het instrument verdrag. Eventuele verfijningen kunnen beter via de in het Verdrag opgenomen mogelijkheid van schriftelijk overeengekomen wijzigingen.

Minister Steve Stevaert drukt erop dat de Vlaamse regering in 1994 voor de keuze stond : een snel verdrag met onvolkomenheden of een beter verdrag zonder onvolkomenheden dat misschien leidt tot geen verdrag. Dit is de afweging die de toenmalige minister-president, hierin gevolgd door de Vlaamse regering en het Vlaams Parlement, heeft gemaakt. De minister-president heeft het dossier toen naar zich toegetrokken wat ook wijst op het politiek belang dat aan dit Verdrag werd gehecht. De minister meent dat er geen fouten gemaakt zijn bij het afsluiten van het verdrag.

Minister Steve Stevaert wenst tot slot met kracht de suggestie te bestrijden als zouden de Vlaamse ambtenaren de dossiers inzake de Westerschelde slecht hebben voorbereid. Het politieke niveau heeft op basis van het bestaande dossier in eer en geweten beslist om de zaak te versnellen.

– *inzake de reactie van de minister op de persberichten naar aanleiding van de vrijgave van dit rapport*

Er werd door de heer Jan Penris gevraagd waarom de minister na het uitbrengen van het auditrapport niet onmiddellijk heeft gereageerd. De minister stelt dat hij eerst de mening van de Vlaamse volks-

vertegenwoordigers wou inwinnen. De Vlaamse overheid heeft in deze niets te verbergen en het beloofde voortgangsrapport is in voorbereiding.

– *inzake de beloofde rapportering*

De minister stemt in met de vraag van de heer Jul Van Aperen dat in de voortgangsrapportage moet gewerkt worden op basis van franken 1995. Ook het verzoek om te werken met een omrekeningskoers van 1 NLG = 20 BEF dient te worden gehonoreerd.

– *inzake het ontbreken van een eigen kosten-batenanalyse*

Het klopt dat de Vlaamse overheid zelf geen kosten-batenanalyse heeft gemaakt voor wat de verdieping van de Westerschelde betreft. Die is wel gebeurd door AGHA. Een zeer grondige kosten-batenanalyse was weliswaar wenselijk maar irrealistisch wegens technisch niet haalbaar.

Indien de overheid een zeer grondige kosten-batenanalyse had doorgevoerd dan had men misschien hogere kostenramingen gehanteerd en elk geval veel kostbare tijd verloren. Het is het aanvoelen van de minister dat in dit dossier de kosten de kosten zijn. Het gevaar was niet denkbeeldig dat na het uitvoeren van een grondige kosten-batenanalyse men misschien er voor gekozen had om geen verdrag af te sluiten

– *inzake de voorlichting van het Vlaams Parlement voor de ratificatie van het Verdrag*

De minister antwoordt dat er een technische verklaring bestaat voor de grote verschillen in de kostenramingen die aan de parlementen werden meegedeeld. In het Vlaams Parlement werd bij de bespreking van het verdrag enkel de kostprijs van het Verdrag gemeld. In Nederland werden ook de werken ook Belgisch grondgebied gemeld. Op die manier vergelijkt men appels met citroenen. De minister erkent wel dat het Vlaams Parlement had moeten ingelicht worden over het feit dat het om richtprijzen ging. De minister merkt ten slotte op dat de factuur kan worden gedrukt door de huidige onderhandelingen over de lijst van welke wrakken nu effectief moeten worden geruimd.

– *inzake de wrakkenproblematiek*

Het grote budgettaire probleem is het ramen van de kostprijs van de ruiming van de wrakken. Een zeer grondige voorbereiding van de wrakkenruiming zou ook zeer veel geld hebben gekost en geen

garantie hebben gevormd voor onvoorzienbare kosten inzonderheid inzake wrakken die in de bodem zitten. De minister meent dan ook dat de toenmalige Vlaamse regering een daad van goed bestuur heeft gesteld door het Verdrag onder die voorwaarden af te sluiten. Ook de veranderende milieuwetgeving in Nederland en Vlaanderen heeft aanzienlijke invloed gehad op het kostenplaatje. De argumenten die de minister hier ontwikkelt doen niks af aan de aanbevelingen vervat in het auditrapport. De vraag naar grotere openheid moet worden gehonoreerd.

– *inzake het hoogte van het definitieve kostenplaatje*

Het definitieve kostenplaatje van het verdrag is nog niet bekend. De cijfers evolueren nog steeds. Het heeft weinig zin zich nu vast te pinnen op bedragen.

De minister merkt op dat de financiële ontsporing zich heeft voorgedaan bij de wrakkenruiming en niet bij de baggerwerken.

– *inzake de mogelijkheid om de Nederlandse overheid en of de Antwerpse havengemeenschap de meeruitgaven mee te laten financieren*

Het verhalen van (een deel van) de meeruitgaven op de havenbedrijven is een vrome maar totaal irrealistische wens.

– *inzake de vermeende afwending van de middelen voor het herstel van natuurwaarden*

De opmerkingen geformuleerd door de verschillende fracties met betrekking tot het herstel van de natuurwaarden zijn terecht. De minister wijst er evenwel op dat de Nederlandse milieuverenigingen akkoord gegaan zijn met de voorstellen van de Nederlandse overheid. Het probleem is dat de plannen van de Nederlandse overheid op te weinig draagvlak konden rekenen bij de Zeeuwse bevolking. Het standpunt van de Vlaamse regering blijft echter dat ook dit luik van het Verdrag moet worden gerealiseerd. Dit standpunt werd schriftelijk gemeld aan de Nederlandse regering. De minister meldt verder dat de voorziene middelen voor het herstel van natuurwaarden niet zullen besteed worden zoals voorzien maar wel aan natuurwaarden.

De opmerking van de heer Joachim Coens inzake de bescherming van de paai- en kraamgebieden in de Westerschelde ten bate van de kustvisserij neemt de minister mee naar het overleg met zijn Nederlandse collega. Misschien kunnen inderdaad

een deel van de middelen bestemd voor het herstel van natuurwaarden hiervoor worden aangewend.

– *inzake de uit dit rapport te trekken lessen*

Alles kan beter. De suggesties vervat in hoofdstuk 8 van het auditrapport van het Rekenhof en de Rekenkamer zullen worden verwerkt in de toekomstige procedures voor grote infrastructuurwerken.

Wat de aanbevelingen geformuleerd in het auditrapport betreft, stelt de minister dat hij daar kan inkomen. Essentieel lijkt hem de discussie over de vraag of men voor het uitvoeren van baggerwerken en wrakkenruiming middelenverbintenissen of resultaatsverbintenissen moet aangaan. De suggestie van directeur-generaal Jan Strubbe lijkt de minister de meest aangewezen weg : namelijk eerst de resultaten van de interne audit afwachten en op basis hiervan een aanpak voor betere controle uitwerken.

– *inzake de positie van het Vlaams Parlement*

De minister wenst van de Commissie graag te vernemen of zij de aanbevelingen, vervat in hoofdstuk VIII van het auditrapport, bijtreedt ? Dient de Vlaamse regering vanaf nu zo te werk te gaan ? De minister wil daar graag duidelijkheid over.

– *inzake het globaal gunnen van infrastructuurwerken*

Minister Steve Stevaert merkt op dat het idee van de heer Ludwig Caluwé als zou het globaal gunnen van de wrakkenruiming goedkoper uitvallen dat het ruimen van wrak per wrak goedkoper uitvalt geen zekerheid is. Bij het gunnen van de werken voor de HSL in Nederland is gebleken dat het globale gunnen van grote infrastructuurwerken tot hogere prijzen heeft geleid dan in België waar de klassieke aanbestedingsprocedures werden gevolgd.

– *inzake het in co-beheer uitvoeren van de werken op Nederlands grondgebied*

De minister meent ook dat het idee van de heer Ludwig Caluwé om meer in co-beheer deze werken te kunnen uitvoeren verder moet kunnen worden onderzocht.

De heer Jan Strubbe verduidelijkt dat de Nederlandse overheid in nauw overleg met de Vlaamse overheid deze werken uitvoert. Er is dagelijks controle op de verrichtingen van de Nederlandse overheid door de Vlaamse projectleider, de heer Hugo Bel-

mans. Elke beslissing vereist instemming van de Vlaamse administratie. Het verdrag geeft ook zeer duidelijk aan wie bouwheer is van bepaalde werken en wie controleert. Om dit te wijzigen is een verdragswijziging nodig.

De heer Hugo Belmans stipt wat het voorstel tot globale gunning van de wrakkenberging betreft aan dat de Nederlandse overheid overweegt 1 aanbesteding van 2,5 miljard frank uit te schrijven voor het geheel van te ruimen wrakken. De Nederlandse overheid voert het verdrag correct uit met inbegrip van de zorg voor een zo laag mogelijke kostprijs. Men mag niet vergeten dat Nederland verantwoordelijk blijft voor de veiligheid van de scheepvaart en de dijken op de Westerschelde.

5.2. De aanvullende replieken van de heer Jan Strubbe, directeur-generaal bij AWZ

– *inzake de verschillen in de actuele kostenramingen tussen het auditrapport enerzijds en de nieuwe cijfers van AWZ anderzijds*

In de ramingen voorgelegd door AWZ zijn inderdaad enkel de werken op Nederlands grondgebied vervat, het zijn ook die uitgaven die vervat zitten in het Verdrag. De minister heeft volledige openheid beloofd inzake de kostenevolutie en AWZ zal de belofte van de minister nakomen. Na de werken zal een definitief overzicht van de kosten van de werkelijk uitgevoerde werken als aangepaste bijlage bij het verdrag worden opgenomen.

De Rijkswaterstaat raamt de kostprijs van de ruiming van de wrakken op 5,3 miljard frank. Deze lijst van RWS wordt bestudeerd. De heer Jan Strubbe heeft goede hoop dat er overeenstemming wordt bereikt om deze lijst te wijzigen zodat de kostprijs van de wrakkenruiming tot 4,3 miljard frank zou kunnen worden beperkt. Dit gebeurt via een wijziging van de bijlage van het Verdrag. Op ambtelijk niveau is men in het verleden reeds afgeweken van de bepalingen van het verdrag. Bepaalde geplande werken inzake oeververdediging werden niet doorgevoerd omdat bleek dat ze (voorlopig) onnodig zijn.

De kostenramingen die de heer Jan Strubbe tijdens de gedachtewisselingen heeft meegedeeld, dienen als volgt te worden geïnterpreteerd : de cijfers die in de kolom 1995 staan vermeld zijn in franken 1995. De cijfers voor 2000 staan vermeld in franken 2000. De heer Jan Strubbe denkt dat hij bij de eerste voortgangsrapportage geen definitieve ramin-

gen zal kunnen meedelen omdat de onderhandelingen met de Nederlandse overheid vermoedelijk nog niet zullen zijn afgerond.

De heer Jan Leunis merkt op dat de verschillen tussen de kostenramingen die indertijd bij de ratificatie van het Verdrag zijn meegedeeld en de huidige ramingen nog onderschat zijn door het feit dat bij de ratificatie van het verdrag werd uitgegaan van een pariteit 1 NLG = 20 BEF. Later werd uitgegaan van een pariteit van 1 NLG = 18,3 BEF.

– *inzake het verschil in informatie die werd verstrekt aan beide parlementen*

De heer Jan Strubbe bevestigt dat naar aanleiding van de ratificatie van het Verdrag enkel de werken op Nederlands grondgebied werden meegedeeld. Vlaanderen had geen verdrag nodig om op eigen grondgebied werken uit te voeren. De kosten op Belgisch grondgebied werden meegedeeld in antwoord op parlementaire vragen.

Tijdens de besprekingen van de verdragsteksten in beide parlementen heeft de Nederlandse regering merkwaardig genoeg de kostprijs van de totale werken met inbegrip van de werken op Belgisch grondgebied meegedeeld. Bovendien hanteerde de Nederlandse regering daarbij een kostenraming binnen een bepaalde budgettaire vork. Aan het Vlaams Parlement is enkel een kostenraming meegedeeld voor de werken die in het verdrag zijn opgenomen, dus op Nederlands grondgebied. De Vlaamse regering heeft geen raming binnen een bepaalde budgettaire vork meegedeeld omdat dit toen niet paste in de administratieve cultuur. Traditioneel werd immers met een minimumkostenraming gewerkt.

– *inzake de actuele uitvoeringsplanning van de werken*

Wat de timing van de werken betreft, herinnert de spreker eraan dat door procedureproblemen de Nederlandse regering ertoe genoopt is geweest de Staten-Generaal te verzoeken een vergunningwet stemmen om de werken mogelijk te maken. Drie dagen na publicatie van deze wet zijn de werken aangevat. De procedureproblemen hebben de feitelijke aanvang van de werken met twee jaar vertraagd.

De vertraging in de uitvoering van het verdrag slaat voornamelijk op de wrakkenruiming en het herstel van de natuurwaarden. De verdieping van de Westerschelde (baggerwerken) – zoals voorzien in het verdrag – is uitgevoerd en het beoogde eco-

nomisch effect is gerealiseerd. Dit betekent concreet dat de containerschepen die ingevolge het Verdrag in Antwerpen moeten kunnen aanmeren dat nu ook kunnen.

De werken die in het mondingsgebied (in casu de Wielingen) nog moeten worden uitgevoerd zijn nodig om een vlotte afvaart met 43' – schepen mogelijk te maken. De werken (wrakkenruiming en baggerwerken in de Noordzee) zijn gedeeltelijk in uitvoering. Dat was ook zo gepland.

– *inzake de oorzaken inzake de budgetoverschrijding voor de wrakkenruiming en de discussie of resultaatsverbintenissen of middelenverbintenissen het goedkoopst zijn inzake de wrakkenruiming*

Bij een resultaatsverbintenis gaat het erom dat de aannemer een forfaitair bedrag ontvangt om de klus te klaren, soms blijkt dat men de moeilijkheidsgraad van de werken heeft overschat en de aannemer zo zeer veel geld verdient.

Bij een middelenverbintenis gaat het erom dat de aannemer vergoed wordt voor de middelen die de aannemer inzet om de klus te klaren, hier ontbreekt de stimulans voor de aannemer om goedkoop te werken.

Nu is het voor de administratie niet altijd eenvoudig vooraf uit te maken wat de goedkoopste aanbestedingswijze is. De juiste kostprijs van de ruiming van een wrak is pas bekend wanneer het wrak geruimd is.

De heer Jan Leunis werpt op dat de kostprijs van de ruiming van bepaalde wrakken die via middelenverbintenis werden geruimd bijzonder duur zijn uitgevallen. De spreker denkt daarbij onder meer aan de Paranagua.

De heer Jan Strubbe herinnert eraan dat de Paranagua (een wrak op Vlaams grondgebied) chemische stoffen bevatte. Wanneer deze stoffen boven water werden gehaald, vielen deze stoffen onder de afvalstoffenwetgeving in Vlaanderen en begonnen de kosten op te lopen. De recente milieuwetgeving heeft een belangrijke invloed gehad op het stijgende kostenplaatje.

Een andere verklaring voor de budgetoverschrijding houdt verband met de ligging van de wrakken. Op het moment van de ratificatie van het Verdrag kende men niet van alle wrakken de precieze ligging. Voor het Verdrag werd ondertekend, heeft de Vlaamse regering reeds 50 miljoen frank uitgetrok-

ken om aan voorbereidend wrakkenonderzoek te doen. Bovendien is wrakkenonderzoek bijzonder duur. Nu heeft de TSC weet van alle wrakken en wordt onderhandeld over welke wrakken zullen geruimd worden.

– *inzake de beoogde wijzigingen van het verdrag*

De eerste verdragswijziging zal omvatten :

1. de aangepaste lijst van te ruimen wrakken ;
2. de wijziging van de uitvoeringsplanning bedoeld in artikel 4 van het verdrag (bijlage C) ;
3. de situatie van te verdedigen oevervakken : een bepaalde oever zal niet worden verdedigd tenzij dit de komende tien jaar zou nodig blijken.

Normaal zal de eerste verdragswijziging nog in het jaar 2000 rond zijn.

– *inzake het herstel van de natuurwaarden*

De heer Jan Strubbe herinnert eraan dat het Vlaamse Gewest een verdere verdieping van de Westerschelde beoogt. In het verdrag wordt bepaald dat slikken en schorren die verloren gaan moeten worden gecompenseerd. Het Vlaamse Gewest zou niet graag in een situatie terechtkomen waarbij een verder uitdieping van de Westerschelde bemoeilijkt wordt door het niet uitvoeren van de bepalingen inzake de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden. In het verdrag staat *niet* vermeld dat elke vierkante meter schorren en slikken moet gecompenseerd worden door een andere vierkante meter schorren en slikken. In het plan dat de Nederlandse overheid inzake het herstel aan natuurwaarden zal voorleggen wordt uitgegaan van de premisse dat het niveau aan natuurwaarden constant moet blijven. Via een monitoringprogramma wordt gevolgd hoeveel oppervlakte aan slikken en schorren verdwijnt. Dit valt momenteel mee. Wel is het zo dat de Schelde haar nieuw evenwicht nog niet heeft gevonden.

– *inzake het ontbreken van een kosten-batenanalyse*

Deze methode was in het begin van de jaren tachtig nog niet echt ingeburgerd. De kosten-batenanalyse is later inderdaad geactualiseerd.

– *inzake de kostenraming opgenomen in het verdrag inzake de wrakkenruiming*

De heer Jan Strubbe stelt dat het de opdracht was van de onderhandelaars op basis van summiere in-

formatie te komen tot een benaderende schatting. De spreker wijst erop dat eerst het Verdrag werd onderhandeld en de kostenverdeling werd afgesproken en pas als het Verdrag werd ondertekend zijn de studies aangevat en de bestekken opgemaakt. De ramingen waren gebaseerd op de gegevens die toen bekend waren en op ervaring. In april 1994 heeft de Vlaamse regering 50 miljoen frank uitgetrokken voor onderzoek inzake wrakken in de Westerschelde uitgetrokken. Voor het eerst sinds de blokkering van de waterverdragen leek een akkoord binnen handbereik. De overschrijding slaat niet zozeer op het overschrijden van bestekken maar op een overschrijding van de benaderde raming die bij de onderhandeling van het Verdrag was gemaakt.

De heer Jan Leunis merkt op dat in de jaren 1986-1987 door de toen nog Belgische overheid 23 miljoen frank werd uitgetrokken voor wrakkenonderzoek ten westen van Vlissingen. Via extrapolatie werd dan een raming gemaakt voor de kosten van de wrakkenruiming ten oosten van Vlissingen. Het feit dat geen wrakkenonderzoek mogelijk was voor het Verdrag werd geratificeerd moet dus worden genuanceerd.

De heer Jan Strubbe onderscheidt verschillende graden van onderzoek. In 1984 heeft de TSC een rapport opgemaakt met ramingen. Sindsdien zijn er verschillende onderzoeken geweest : een voorlopig onderzoek, een plannenonderzoek, een goedkoop onderzoek, een diepgaand onderzoek, enzoverder. Het onderzoek van 1994 was een onderzoek met grote middelen op een beperkt gedeelte van het Schelde-estuarium. Het is uiteraard niet zo dat er in 1994 geen wrakkenlijst was, de TSC wist waar de wrakken lagen en er waren plannen beschikbaar, maar deze informatie was onvoldoende om de situatie exact in te schatten. Daarom was er aanvullend onderzoek nodig dat inmiddels is uitgevoerd. De commissieleden mogen niet uit het oog verliezen dat de wrakken zich onder het water en onder het zand bevinden.

– *inzake de voorbereiding van de Vlaamse onderhandelaars*

De heer Jan Strubbe meent dat de onderhandelingen goed overdacht aangevat zijn maar dat de regeling inzake de wrakkenruiming een tegenvaller is geworden.

– *inzake de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden*

De Nederlandse overheid heeft een nota beloofd tegen april van dit jaar. Dit rapport zal in de TSC worden bekeken.

– *inzake de kostenverdeling tussen beide verdragspartners*

Wat de kostenverdeling tussen beide verdragspartners betreft, meent de heer Jan Strubbe dat een billijk evenwicht werd bereikt. Hij is van mening dat wanneer het Vlaamse Gewest niet zou hebben ingestemd met 12 % overheadkosten Nederland dit aan de onderhandelingstafel op een andere manier (via andere verdeelsleutels in andere luiken van het verdrag) wel zou hebben verkregen.

Nederland had zich duidelijk voorgenomen een bepaald bedrag aan de verdieping van de Westerschelde te besteden en heeft zich daar ook toe verbonden. De Vlaamse onderhandelaars achtten de kans klein dat Nederland bereid zou blijken een grotere financiële bijdrage te leveren. Het auditrapport suggereert bij toekomstige internationale overeenkomsten tussen Vlaanderen en Nederland beter overlegde afspraken inzake kostenverdelingen, en verrekening van BTW en overheadkosten in te bouwen. De directeur-generaal belooft dat de administratie met deze aanbevelingen rekening zal houden.

De heer Jan Strubbe kondigt verder aan dat de Vlaamse regering eind 1999 heeft beslist het Vlaamse Gewest financieel te laten participeren in studies die een langetermijnvisie voor het estuarium van de Westerschelde moeten opleveren. Door financieel bij te dragen krijgt het Vlaamse Gewest ook toegang tot deze informatie. Hieruit zullen beter onderbouwde verdragen en betere kostenbeheersing voortvloeien. Wanneer men dit vergelijkt met de vroeger zeer gespannen relaties met onze noorderburen kan hier toch van belangrijke vooruitgang worden gesproken.

– *inzake de Nederlandse financiële bijdrage in de financiering van het verdrag*

Wat de Nederlandse financiële bijdrage in de financiering van de in het verdrag opgenomen werken betreft, bevestigt de heer Jan Strubbe dat Nederland een bijdrageplafond heeft bedongen voor de kosten inzake de wrakkenruimingswerken en de baggerwerken.

Het Vlaamse Gewest heeft een bijdrageplafond bedongen voor de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden. Bij het afsluiten van het verdrag werd dit plafond geraamd op de helft van de kosten voor het herstel van natuurwaarden. In het oorspronkelijke plan voor de herstelwerken in verband met het verlies aan natuurwaarden waren massale ontpolderingen voorzien. Hiervoor

vond de Nederlandse overheid echter geen maatschappelijk draagvlak in Zeeland. De Vlaamse delegatie blijft er over waken dat er werk gemaakt wordt van de compensatie van het verlies aan natuurwaarden. De heer Jan Strubbe wijst er nog op dat wat dit luik betreft het politieke en financiële risico helemaal bij de Nederlandse overheid ligt. De Europese Commissie kijkt over de schouder mee.

– *inzake de in het verdrag voorziene overheadkosten*

Wat de in het verdrag voorziene overheadkosten betreft, stelt de heer Jan Strubbe dat de 12 % overheadkosten die Nederland mag aanrekenen voor werken die door Nederland worden uitgevoerd gebaseerd zijn op interne berekeningen van Rijkswaterstaat. Deze 12 % overheadkosten op aanmingswerken omvatten :

- het opmaken van bestekken ;
- het gunnen van de werken ;
- het verkrijgen van de nodige vergunningen ;
- het factureren.

Volgens de spreker gaat het om kosten die Nederland effectief moet maken.

– *inzake de voordeligste werkwijze bij baggerwerken : een middelenverbintenis of een resultatenverbintenis ?*

De heer Jan Strubbe antwoordt dat het probleem is dat niet altijd vooraf duidelijk is wat de voordeligste werkwijze is voor de overheid. In elk geval laat de administratie nu het marktmechanisme spelen. Vanaf april 1999 geldt dit ook voor de baggerwerken. Vroeger werd gewerkt op basis van een contract uit 1975.

– *inzake de visserijproblematiek*

Wat de visserijproblematiek betreft, stelt de heer Jan Strubbe dat er zich twee problemen kunnen stellen :

- Ofwel is er schade aan derden aangericht die kan bewezen worden, dan wordt dit beschouwd als een geschil. Indien de klacht als gerechtvaardigd wordt beschouwd, dan bepaalt het verdrag dat Vlaanderen die schade moet vergoeden.

- Wat de kweekzones betreft, dient gesteld dat de werken zo worden uitgevoerd dat er eigenlijk geen schade zou mogen zijn aan de paai- en kweekzones. Deze werken worden via een monitoringprogramma opgevolgd. De baggerspecie wordt op een zeer zorgvuldige wijze gestort.

De spreker herhaalt dat in het verdrag geen bepalingen inzake de visserij zijn opgenomen.

De opwerping van de heer Joachim Coens als zouden de bepalingen inzake het herstel van natuurwaarden het mogelijk maken de middelen die Vlaanderen hiervoor heeft betaald aan te wenden voor het behoud van de paai- en kweekplaatsen is volgens de heer Jan Strubbe niet mogelijk. Het verdrag slaat enkel om slikken en schorren. Indien er schade aan de kweekzones worden vastgesteld meent de heer Jan Strubbe dat de geest van het verdrag aangeeft dat de algemene natuurschade ten laste van Nederland zou moeten vallen. Juridische claims vallen ten laste van het Vlaamse Gewest.

- *inzake het effect van de verdieping van de Westerschelde op de waterstanden*

Wat het effect van de uitdieping van de Westerschelde op de waterstanden betreft, antwoordt de heer Jan Strubbe dat het te vroeg is om hierover reeds besluiten te trekken. De werken zijn pas anderhalf jaar geleden uitgevoerd en de hoogte van de waterstanden zijn het gevolg van verschillende op elkaar inwerkende fenomenen. Pas na langdurige waarnemingen kan men hierover uitsluitsel geven. Uit een voorstudie moet blijken dat de waterstanden opwaarts Antwerpen enkele centimeters stijgen. De spreker bevestigt dat bij de studies in verband met de langetermijnvisie op het Schelde-estuarium de gevolgen van de verdere verdieping worden onderzocht. In een labo wordt nagegaan wat de verdere verdieping van de Westerschelde als effecten resorteert op de 3 prioritaire functies van de rivier : scheepvaart, veiligheid en natuur. De studies vervat in de langetermijnvisie zullen bij een eventuele verder verdieping van de Westerschelde aan de onderhandelingstafel door beide partijen bekend zijn en kunnen worden aangewend.

De heer Joachim Coens stipt aan dat deze effecten moeten worden verrekend in de kosten-batenanalyse die zal worden gemaakt wanneer men een verdere verdieping overweegt.

- *inzake het kostprijseffect dat voortvloeit uit de overgang van contract naar aanbestedingen inzake de baggerwerken vanaf april 1999*

De heer Jan Strubbe antwoordt op de vraag van de heer Jul Van Aperen dat de AWZ uit een simulatie meent te kunnen afleiden dat sinds de baggerwerken via aanbesteding worden gegund (in plaats van via het onderhands contract dat liep van 1975 tot april 1999) de kostprijs van de baggerwerken met 5 % zou zijn gedaald. Waaraan dit prijsverschil is te wijten is ook door AWZ niet direct te duiden. Een duidelijk beeld wordt bemoeilijkt doordat de ligging van de stortplaatsen gewijzigd is en het transport erheen nu in de kostprijs belangrijker wordt. De spreker wijst wel op het juridische verschil tussen de aanbesteding en een onderhands contract. Een contract is het gevolg van een compromis tussen twee partijen terwijl in een aanbesteding de overheid eenzijdig via het bestek zijn wil oplegt.

5.3. Tussenkomst van de heer Jan Leunis

De heer Jan Leunis noteert grote instemming bij de minister en zijn administratie met betrekking tot de aanbevelingen die in het auditrapport vervat zijn.

Deze spreker stelt ook verwarring vast bij de commissieleden inzake de kostenramingen die enerzijds door AWZ bij monde van directeur-generaal Jan Strubbe en anderzijds door het Rekenhof en de Rekenkamer worden naar voor geschoven. De verwarring blijft aanhouden omdat :

1. AWZ enkel het kostenplaatje geeft dat verband houdt met het Verdrag. De werken op Belgisch grondgebied (voor de Belgische kust en in de Beneden-Zeeschelde) ontbreken in het kostenplaatje van AWZ. De spreker betreurt deze voorstellingswijze van de administratie.
2. Rijkswaterstaat de totale wrakkenruiming op 5,3 miljard frank begroot en AWZ op 4,3 miljard frank.
3. het auditrapport dateert van eind april 1999.

Het Rekenhof en de Rekenkamer hebben met dit auditrapport signalen willen geven :

1. Indien aan het verdrag een ernstige kosten-batenanalyse was voorafgegaan dan zou er ongetwijfeld zijn gebleken dat de wrakkenruiming grote (budgettaire) risico's inhield. Deze risico's zijn niet gemeld aan het Vlaams Parlement.
2. Indien aan het verdrag een ernstige kosten-batenanalyse was voorafgegaan dan zou er ver-

moedelijk een andere kostenverdeling tussen beide verdragspartners geweest zijn. Zo is de Nederlandse bijdrage in de wrakkenruiming gebaseerd op een geraamde totale kost van 2,3 miljard frank. De stelling als zou met een kosten-batenanalyse Vlaanderen evenveel hebben moeten betalen achten Rekenhof en Rekenkamer niet bewezen. Nederland zou vermoedelijk 400 miljoen frank meer hebben toegezegd en ook de hoogte van de aan het Vlaamse Gewest door te rekenen overheadkosten zouden ter discussie hebben gestaan.

3. Bij zulke grote infrastructuurprojecten is onder meer om budgettaire redenen een grondige projectopvolging noodzakelijk.

Wat de vraag van de heer André Denys betreft inzake de stelling van het auditrapport als zouden niet alle gevallen van wrakkenruiming zijn aanbevestigd antwoordt de heer Jan Leunis dat de Nederlandse overheid voor de meeste (de grootste) wrakken via aanbesteding tewerk is gegaan. Nederland heeft de Europese regelgeving terzake gerespecteerd.

De heer Jan Leunis wenst ook te benadrukken dat het Rekenhof nooit heeft gepleit voor het gebruik van resultaatsverbintenissen bij het ruimen van wrakken maar wel bij baggerwerken. Men mag niet vergeten dat de onderhoudsbaggerwerken jaarlijks 2,5 miljard frank kosten. Het Rekenhof meent dat de administratie onvoldoende bij machte is het belangrijkste prijselement bij baggerwerken met name de gebaggerde hoeveelheid te controleren. Dit houdt veel risico's in. Slechts 35 % van de werken wordt gecontroleerd via een toezichter op de baggerboten. Het Rekenhof wenst erop te wijzen dat de gebaggerde hoeveelheden achteraf moeilijk te controleren of op te meten zijn. Het Rekenhof erkent anderzijds het feit dat de administratie AWZ over onvoldoende middelen beschikt om een zeer grondige controle door te voeren wat de administratie overigens al jaren aan de bevoegde instanties signaleert. Daarom beveelt het Rekenhof aan om het Nederlandse voorbeeld te onderzoeken waar in bepaalde omstandigheden baggerwerken worden gegund via een resultaatsverbintenis waar de risico's in verband met de omvang van de uit te voeren werkzaamheden bij de aannemer liggen.

6. CONCLUSIES

- *Inzake de te volgen procedures bij grote infrastructuurwerken*

De heer Jul Van Aperen gaat in op de vraag van de minister hoe de volgende fase van de verdieping van de Westerschelde moet worden aangepakt? Volgens deze spreker geeft het auditrapport een duidelijk antwoord op de vraag van de minister: er dient een werkwijze ontwikkeld waardoor het Vlaams Parlement controle kan uitoefenen op zowel de voorbereiding, de besluitvorming als de opvolging van grote infrastructuurwerken. Het invoeren van strengere controle bij grotere infrastructuurwerken zal lonend blijken. De Nederlandse procedureregeling grote projecten kan daarbij als voorbeeld dienen.

De heer Johan Malcorps is het met de heer Jul Van Aperen eens dat voor de komende infrastructuurwerken uitgegaan wordt van de aanbevelingen vervat in het auditrapport. Dezelfde fouten mogen niet meer herhaald worden.

De minister wenst bij de aanvang van nieuwe grote infrastructuurwerken een duidelijke leidraad te hebben van hoe deze moeten worden gerealiseerd. Het Vlaams Parlement moet daarover duidelijkheid creëren. Men mag ook niet vergeten dat het om onderhandelingen gaat waar ook andere afwegingen een rol spelen. De wijze waarop de Vlaamse regering in zulke dossiers moet optreden moet duidelijk zijn en mag niet leiden tot een situatie waarin men niet meer durft te beslissen.

De heer André Denys stemt in met de opstelling van een leidraad volgens dewelke de Vlaamse regering in de toekomst grote infrastructuurwerken dient uit te voeren.

- *Inzake een verdere verdieping van de Westerschelde*

De heer Johan Malcorps wenst verder te verduidelijken dat eventuele toekomstige verdere uitdiepingen van de Westerschelde afhankelijk zijn van een kosten-batenanalyse en onderzoek naar de milieugevolgen van de beoogde verdere uitdieping. Het is voor deze spreker lang geen uitgemaakte zaak dat een verdere (derde) uitdieping er komt.

- *Inzake het herstel van de natuurwaarden*

Wat de natuurcompensaties betreft benadrukt de heer Johan Malcorps dat het auditrapport letterlijk schrijft dat de afkoopsom die het Vlaamse Gewest betaalt voor natuurherstel in belangrijke mate niet wordt besteed aan projecten die direct samenhangen met het verlies aan natuurwaarden ten gevolge van de verdieping. Dat is klare taal. Bij de Europese Commissie loopt overigens een klacht inzake de

afwendings van deze afkoopsum. Heeft de minister nieuws over deze klacht? Mag men aan Nederland verantwoording vragen voor de (tijdelijke) afwendings van deze afkoopsum of kan dit niet? Wat betekent dit voor de geplande derde uitdieping van de Westerschelde wanneer zou vaststaan dat Nederland beloften inzake natuurherstel niet nakomt bij gebrek aan politieke wil bij de uitvoering van de vorige fase?

De heer Steve Stevaert antwoordt dat Nederland wel degelijk de intentie heeft om de verloren gegane natuurwaarden te herstellen maar daar niet in slaagt. Dat is niet typisch Nederlands ook de Vlaamse overheid slaagt niet in al haar opdrachten door verzet op het terrein.

– *Inzake de vertaling van de meerkosten in de uitgavenbegroting*

De heer Jan Strubbe erkent dat de geraamde meerkosten voor de wrakkenruiming op de begroting 2000 een impact zal hebben.

De heer Jan Leunis stelt dat de meeruitgaven een structureel budgettaire probleem vormen. De meeste werken in het kader van de verdieping van de Westerschelde worden door de Nederlandse overheid aanbesteed. De Vlaamse projectleider geeft altijd zijn voorafgaandelijke toestemming. Op dat moment zou de Vlaamse overheid de geraamde kosten van deze contracten ten laste van de begroting moeten vastleggen. Momenteel gebeurt dit niet. Zo waren op een bepaald moment voor 1,7 miljard frank werken aan de gang die nog niet op de vastleggingskredieten waren aangerekend. Ondertussen werd dit gedeeltelijk rechtgezet via het systeem van de fondsenvoorschotten (systeem van de gelijktijdige aanrekening op vastleggings- en ordonnanceringskredieten). Daardoor is het uitstaande bedrag van de debudgettering wat teruggelopen. Momenteel boekt de Vlaamse overheid pas op de begroting op het moment dat de Nederlandse overheid de facturen declareert. Dit is twee à drie jaar nadat volgens de Belgische wetgeving inzake de rijkscomptabiliteit de (gesplitste) kredieten hadden moeten zijn vastgelegd.

De heer Jan Strubbe vreest dat het volledig vastleggen van de contracten kan leiden tot een stilstand in de werken bij gebrek aan vastleggingskredieten.

De heer Ludwig Caluwé herinnert eraan dat bij de behandeling van de begroting 2000 reeds een tekort van anderhalf miljard frank op de begroting van openbare werken werd vastgesteld. De minis-

ter beloofde een oplossing tegen de begrotingscontrole 2000. Nu komt daar nog de debudgettering bij voor de verdieping van de Westerschelde.

De minister Steve Stevaert belooft voor een oplossing te zorgen.

De heer Joachim Coens stelt dat er in het verleden opmerkingen werden gemaakt bij het feit dat de werken op verschillende begrotingsprogramma's werden aangerekend. Komt er naar aanleiding van de begrotingscontrole 2000 een hergroepering van de kredieten voor de verdieping van de Westerschelde in één begrotingsprogramma?

De minister Steve Stevaert belooft voor een oplossing te zorgen.

De heer Marc van den Abeelen, commissievoorzitter, bedankt de vertegenwoordigers van de administratie, de Rekenkamer en het Rekenhof voor hun toelichting. De voorzitter hoopt snel te kunnen beschikken over het beloofde voortgangsrapport dat de minister zal voorleggen.

De commissie beslist dat een gedragscode voor grote infrastructuurwerken moet voorbereid worden. Dit is vrij dringend omdat een aantal beslissingen inzake grote infrastructuurwerken in aantocht zijn.

De minister belooft nogmaals met een rapport te komen. Hij wenst daarbij ook eerst zijn inzichten te toetsen aan de opinie van de administratie en de inzichten van de Nederlandse overheid.

De verslaggevers,

Joachim COENS
Robert VOORHAMME

De voorzitter,

Marc
VAN DEN ABEELEN